

Regionaal programma

Geweld hoort nergens thuis

Voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld
en kindermishandeling in de regio West-Brabant 2019-2021

Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert

17 mei 2019

Voorwoord

Huiselijk geweld en kindermishandeling is van alle tijden en komt voor in alle lagen van de bevolking, in stedelijke en plattelandsgebieden. We weten echter nog te laat en te weinig achter welke voordeuren het zich afspeelt en wie erbij betrokken zijn. Het is een omvangrijk maatschappelijk probleem. Cijfers laten zien dat gemiddeld in een klas één kind zit dat te maken heeft met kindermishandeling. Recent onderzoek laat zien dat één op de twintig ouders te maken heeft met een vorm of meerdere vormen van ouderenmishandeling. De materiële en immateriële schade die dit veroorzaakt voor directbetrokkenen is groot. Daar mogen we niet van weggijken.

Gemeenten hebben een belangrijke wettelijke verantwoordelijkheid en opdracht in de zorg voor hun inwoners, jong en oud. Om die reden slaan we in West-Brabant de handen ineen om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen, terug te dringen, de schade ervan te beperken en de vicieuze cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie te doorbreken. Dit betekent dat we als gemeenten samen met onze inwoners, instellingen op het gebied van welzijn, zorg en veiligheid, vrijwilligersorganisaties en ervaringsdeskundigen een veilig netwerk willen vormen rondom de slachtoffers, (potentiële) daders en hun sociale omgeving.

Het regionale programma Geweld hoort nergens thuis vormt het kader voor activiteiten gericht op het bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit programma richt zich, in navolging van het nationale meerjarenprogramma het 'Geweld hoort nergens thuis', op de fase waarin (vermoedens van) huiselijk geweld, verwaarlozing en kindermishandeling al plaatsvinden. Vanzelfsprekend blijft goede preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling door gemeenten ook blijvend aan de orde. Iedere gemeente maakt op basis van het regionale programma een vertaalslag naar de eigen lokale situatie. Hierbij kunnen de gemeenten gebruik maken van ondersteuning van de regionaal programmaleider Geweld hoort nergens thuis voor West-Brabant.

De uitvoering van ons regionale programma loopt, in aansluiting bij het landelijke programma, langs drie actielijnen met voor de komende periode binnen iedere actielijn een focuspunt:

Actielijnen	Focuspunten
Actielijn 1: Eerder en beter in beeld	Verbeterde meldcode onderwijs
Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen	Multidisciplinaire aanpak ++ (MDA++)
Actielijn 3: Specifieke groepen	Ouderenmishandeling

Het programma geeft richting aan onze activiteiten waarop we aanspreekbaar zijn. Onder regievoering van de gemeenten gaan we samen met alle maatschappelijke organisaties aan het werk om concrete resultaten te bereiken;

- Zodat de vrouw die eerder dag in dag uit werd vernederd, bespot, seksueel geïntimideerd en onder extreme controle van haar man stond, de draad van het leven weer kan oppakken;
- Zodat het kind dat bij voortduring zag hoe zijn vader zijn moeder slaat later zelf weer de woorden weet te vinden bij het oplossen van een conflict in plaats van er zelf op los te slaan;
- Zodat het kind dat vanaf zijn tweede jaar door zijn moeder seksueel werd misbruikt toch gaandeweg met leeftijdsgenoten weet om te gaan en verder kan met het opbouwen van zijn leven.

We gaan de vorderingen van het programma - ook als stuurgroep voor Veilig Thuis, nauwlettend volgen en wensen alle betrokkenen veel wijsheid toe.

Namens de stuurgroep voor Veilig Thuis

Leny Poppe-De Looff

Burgemeester gemeente Zundert en voorzitter van de stuurgroep voor Veilig Thuis

Inhoud

Samenvatting.....	5
Ambities actielijn 1: Eerder en beter in beeld - Focus 2019 - 2020.....	5
Ambities actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen - Focus 2019.....	7
Ambities actielijn 3: Specifieke groepen - Focus 2019 Ouderenmishandeling	8
Verantwoording en leeswijzer	8
Inleiding	10
De bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling kan en moet ook in West-Brabant veel beter	10
Het risico is dat niemand het ziet.....	11
De rol van de 16 gemeenten	11
Gedeelde visie op gefaseerde aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling	12
Accent op aanpak actueel huiselijk geweld en kindermishandeling	12
Werkwijze en samenwerking binnen het regionaal programma.....	13
1. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn een hardnekkig omvangrijk maatschappelijk vraagstuk met risico op ernstige gevolgen voor betrokkenen.....	15
Belangrijkste resultaten en bevindingen Veilig Thuis 2018	15
Risicofactoren	16
2. Onze ambities zijn erop gericht om eerder te signaleren, geweld duurzaam te stoppen en we hebben aandacht voor specifieke groepen.	17
3. Wat is er voor dit programma nodig?	17
Samenwerking als sleutelwoord	17
Vraaggericht of outreachend	17
Vaardigheden in bespreekbaar maken.....	18
Ruimte en rugdekking voor professionals.....	18
Multidisciplinaire aanpak en systeemgericht werken is noodzaak bij doorbreken van structureel geweld.....	18
Geen wachttijden bij samenwerkingspartners	19
Vorming bestuurlijk netwerk regionaal programma	19
4. Actielijn 1: Eerder en beter in beeld	20
Ambities actielijn 1: Eerder en beter in beeld - Focus 2019	20
Hoe voeren we onze (extra) ambities m.b.t. actielijn 1 uit?	22
5. Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen	23
Ambities actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen - Focus 2019.....	24
Hoe voeren we onze ambities m.b.t. actielijn 2 uit?	25
6. Actielijn 3: Extra aandacht specifieke groepen	27
Cijfers ouderenmishandeling Veilig Thuis en schatting aantallen op basis van onderzoek	27

Specifieke kenmerken bij risico's op ouderenmishandeling	28
Omschrijving ouderenmishandeling.....	28
Ambities actielijn3: Specifieke groepen - Focus 2019 Ouderenmishandeling.....	28
Hoe voeren we onze ambities m.b.t. actielijn 3 uit?	29
7. Monitoren van beleid	31
8. Financiën regionaal programma Geweld hoort nergens thuis	32
Geraadpleegde bronnen	33
Bijlage 1 Drie actielijnen programma Geweld hoort nergens thuis	35
Bijlage 2: Factsheet MDA++ doorontwikkeling West-Brabant 2019-2021	36
Bijlage 3 Aantallen producten Veilig Thuis 2018 per gemeente	38
Bijlage 4 Herkomst meldingen Veilig Thuis 2017 en 2018	39
Bijlage 5 De regionale route naar 2021	40
Bijlage 6 Verdragen en wettelijke kaders	42

Samenvatting

In dit regionaal programma geweld hoort nergens thuis leggen wij als 16 gemeenten onze visie, ambities en beoogde resultaten neer voor het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling voor de komende jaren. Dit regionale programma is gestoeld op de belangrijkste internationale verdragen, nationale wettelijke kaders en onderzoek en adviezen van adviesorganen voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

De 16 colleges van West-Brabant:

1. Hebben dit regionaal programma met daarin onze gemeentelijke verantwoordelijkheid vastgesteld;
2. Maken op basis van dit regionale programma een vertaling naar de eigen lokale situatie met concrete acties;
3. Zien dit programma als een opstap naar het betrekken van onze maatschappelijke partners, zowel bestuurlijk als in de uitvoering.

Op deze plaats geven wij een samenvatting van onze ambities en beoogde resultaten voorzien van een planning. Ook is de verantwoording en een leeswijzer opgenomen. In de hoofdstukken 4 t/m 6 is uitvoeriger informatie opgenomen over de drie actielijnen en de focuspunten voor 2019-2020.

1. Ambitie integrale lokale sturing op huiselijk geweld en kindermishandeling door alle 16 gemeenten	Resultaten 2019 a. Alle gemeenten beschikken bij voorkeur uiterlijk eind 2019 over een coördinerend beleidsadviseur op het gebied van bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling b. Binnen alle colleges is uiterlijk 2019 één coördinerend portefeuillehouder aangewezen op het gebied van bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling c. Alle gemeenten hebben eind 2019 zowel ambtelijk als bestuurlijk intern een periodiek overleg ingericht gericht op de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling
2. Ambitie regionale sturing op huiselijk geweld en kindermishandeling.	d. Binnen het programma Geweld hoort nergens thuis bestaat de mogelijkheid dat extra aandachtsgebieden benoemd worden en dat die verdeeld worden over gemeenten. Bijvoorbeeld één van de bestuurders heeft in het bijzonder aandacht voor de aanpak van ouderenmishandeling; één bestuurder voor het onderwijsveld, één voor MDA++, één voor aansluiting jeugddomein en Veilig Thuis etc.

Ambities actielijn 1: Eerder en beter in beeld - Focus 2019 - 2020

Ambities	Resultaten 2019-2020
1. Professionals met klantcontacten werken met de verbeterde meldcode.	a. Iedere gemeente in West-Brabant beschikt over een geactualiseerde meldcode en alle medewerkers in gemeentelijke dienst die klantcontacten hebben, werken volgens de meldcode (eind 2019).
2. Beschikbaarheid aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling.	b. Iedere gemeente in West-Brabant heeft een of meerdere aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling beschikbaar voor alle medewerkers in gemeentelijke dienst die klantcontacten hebben (eind 2019).
3. Borging kennis en ervaring aandachtsfunctionarissen.	c. Iedere gemeente borgt de kennis en ervaring van hun aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling via het lidmaatschap van de Landelijke Vakgroep Aandachts-functionarissen Kindermishandeling (https://lvak.nl/) (eind 2019).

4. Gemeenten voeren het gesprek met het onderwijs over de verbeterde meldcode gemeenten.	d. Alle gemeenten zijn in gesprek met het onderwijs over de verbeterde meldcode in nauwe samenwerking en afstemming met Veilig Thuis en de lokaal werkende jeugdprofessionals (juni 2020).
5. Toezicht op naleving Wet Meldcode (bij kinderopvang en Wmo)	e. Alle gemeenten hebben het toezicht op de naleving van de Wet meldcode (bij kinderopvang en Wmo) in uitvoering (juni 2020).
6. Gespreksvoering over (vermoedens van) kindermishandeling.	f. Alle professionals die met kinderen en ouders werken zijn in staat om (vermoedens van) kindermishandeling adequaat bespreekbaar te maken zowel met kinderen als met ouders (eind 2020).
7. Het maken van een veiligheidsplan met gezinsleden.	g. In iedere gemeente zijn voldoende gekwalificeerde professionals werkzaam die in staat zijn om een veiligheidsplan te maken samen met de gezinnen waarbij (het vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling speelt (eind 2020). Het heeft de voorkeur om te werken met eenzelfde format voor dit veiligheidsplan. Dit vergt regionale afstemming.
8. Verplichting toepassen verbeterde meldcode gesubsidieerde en gecontracteerde aanbieders jeugd en Wmo.	h. Alle gemeenten zien erop toe dat aanbieders Jeugd en/of Wmo die subsidie ontvangen of een inkoopcontract hebben, de verbeterde meldcode toepassen. Vanuit de regio wordt via de inkooporganisaties gemonitord of dit voor jeugdaanbieders ook daadwerkelijk tot uitvoering komt (juni 2020).
Extra ambities	Resultaten 2019-2020
9. Verkenning deelname pilot 'Handle with Care'. ⇒ Doel is om binnen 24 uur na een ingrijpend geweldsincident thuis, steun te organiseren voor het kind op school. Als kinderen met politie, maatschappelijke opvang of het crisis interventieteam te maken krijgen, weten de leerkrachten op school vaak van niets. Of ze horen pas veel later dat er iets aan de hand is. In het project 'Handle with Care' geven deze instanties bij een incident van huiselijk geweld een signaal aan school. Meer informatie dan 'dat het kind mogelijk steun nodig heeft' wordt niet gegeven. De leerkracht kan dan op eenvoudige wijze het kind steunen. Bijvoorbeeld als hij of zij vanwege het geweldsincident te laat komt of zijn huiswerk niet af heeft. Kleine gebaren die voor een kind in de knel een groot verschil maken.	i. In minimaal één gemeente in West-Brabant is in 2020 een pilot 'Handle with Care' gestart met medewerking van politie, scholen, maatschappelijke opvang, Veilig Thuis, crisis interventieteam e.d.
10. Voorlichting en informatie over het bevorderen van gezond seksueel gedrag en weerbaarheid bij (kwetsbare) jongeren. ⇒ Het doel: voorkomen dat (kwetsbare) jongeren seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen of meemaken. Voorbeeld programma "Ik ben van mij".	j. In minimaal één gemeente in West-Brabant is in maart 2020 een plan van aanpak klaar m.b.t. voorlichting en informatie van gezond seksueel gedrag en weerbaarheid bij (kwetsbare) jongeren. Samenwerking geschiedt met o.a. studenten Avans, scholen, Veilig Thuis, Jutzt/Safegroup, GGD, gemeenten en CJG of jeugdprofessionals. Uitvoering van het plan start in april 2020.

Ambities actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen - Focus 2019

Ambities	Resultaten 2019-2020
1. Voorlichting en informatie over referentieproject MDA++ in West-Brabant.	a. Alle 16 gemeenten en relevante betrokken organisaties/professionals werkzaam bij lokale en (boven-) regionale maatschappelijke partners zijn geïnformeerd over de visie op de gefaseerde ketenaanpak en zij zijn op de hoogte van de inhoud van de doorontwikkeling van MDA++ in West-Brabant (eind 2019).
2. Informatie over verwachtingen bij aanpak MDA++ bij lokale en regionale relevante organisaties.	b. Alle 16 gemeenten en relevante betrokken organisaties/professionals weten wat er van hen verwacht wordt in het kader van de doorontwikkeling van MDA++ (eind 2019).
3. Gebruik lokale regiekaart (de-) escaleren bij opschaling naar fase 3 (donkerrood).	c. Alle 16 gemeenten zijn op de hoogte zodra het Interventieteam actief wordt in een gezin in de eigen gemeente in de situatie dat er een hoog risico is op escalatie van familiedrama of ernstig geweld of er zijn veelvuldige incidenten met direct gevaar voor veiligheid van betrokkenen; a. Hiervoor wordt aangesloten bij de afspraken die gemaakt zijn door iedere gemeente op grond van de lokale regiekaart (de-) escaleren (juni 2019)
Extra ambities	Resultaten 2019-2020
4. Versterking ontwikkeling plegeraanpak Veilig Thuis en Juzt/Safegroup werken samen binnen Safegroup Ambulant Wonen, het Interventieteam, Veilig Thuis casusregie en Safegroup Ambulant met de inzet van lotgenoten en ervaringsdeskundigen in het project 'De cirkel is rond'. Uit evaluatie¹ blijkt dat de eerste resultaten effectief zijn. De wens leeft bij Veilig Thuis en samenwerkingspartners om de plegeraanpak door te ontwikkelen/uit te breiden met: • Oriëntatie op agressie-regulatie groepen (i.s.m. Dok, Ggz). • Alle plegers (casusregie VT en Interventieteam) een (opgelegd?) gespreksaanbod met een ervaringsdeskundige met als oogmerk: recidive fors beperken. • Inzet bij Preventief Huisverbod: als eerste signalen binnenkomen een aanbod van een ervaringsdeskundige. Juist ook om de drempel om over een bedreigende situatie te vertellen te verlagen. • Chat-functie beschikbaar stellen voor plegers (door ervaringsdeskundigen met coaching door professional) 5. 'Onderzoek naar poule van ervaringsdeskundigen in de keten; door ontwikkelen naar een soort sociaal uitzendbureau ervaringsdeskundigen, los van professionele organisaties. Bij de uitvoering van de verschillende onderdelen van de versterking plegeraanpak willen we nader bezien of op consultbasis enkele uren expertise van	d. In september 2019 is het plan van aanpak klaar voor de doorontwikkeling van de plegeraanpak voorzien van dekking van financiën en een doorkijk naar structurele financiering als blijkt dat de 3 onderdelen van de plegeraanpak goede resultaten laten zien.

¹ Ervaring met ervaring. De inzet van ervaringsdeskundigen binnen huiselijk geweld situaties geëvalueerd. GGD-West-Brabant. Evaluatie van de pilot 'De cirkel is rond', 7 mei 2019. Veilig Thuis, Safegroup/Juzt.

Sander van Arum (Civil Care) en Iva Bicanic (Landelijk Psychotraumacentrum & Centrum Seksueel Geweld) beschikbaar gesteld kan worden. Dit project wordt vanuit de regio gestart binnen Actielijn 2. Bij het landelijk programmteam GHNT zullen voor dit project middelen aangevraagd worden.	
--	--

Ambities actielijn 3: Specifieke groepen - Focus 2019 Ouderenmishandeling

Ambities	Resultaten 2019-2020-2021
1. Borging voorkoming en bestrijding ouderenmishandeling op lokaal niveau (eerder en beter in beeld, stoppen mishandeling en werken aan herstel)	a. Iedere gemeente in West-Brabant heeft een lokaal plan waardoor de aanpak van ouderenmishandeling op lokaal niveau is geborgd (preventie, (vroeg-) signalering, hulpverlening en nazorg aan ouderen en hun netwerk (incl. aanpak ontspoorde mantelzorg). In deze aanpak is ook expliciet aandacht voor ouderen met een migratieachtergrond (eind 2020).
2. Ouderenmishandeling is eerder en beter in beeld	b. Signalen van (vermoedens van) ouderenmishandeling worden eerder gezien door slachtoffers zelf en omstanders. We zien dit terug doordat het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis toeneemt jegens ouderen (2020 in vergelijking met 2018)
	c. Signalen van (vermoedens van) ouderenmishandeling worden eerder gezien en bespreekbaar gemaakt door lokaal werkende professionals, vrijwilligers e.d. Dit zien we terug doordat het aantal adviezen en meldingen bij Veilig Thuis toeneemt jegens ouderen (2020 in vergelijking met 2018)
3. Werken met aandachtsfunctionarissen	d. Iedere gemeente in West-Brabant heeft een of meerdere aandachtsfunctionarissen met specialisatie ouderenmishandeling beschikbaar voor alle medewerkers in gemeentelijke dienst die klantcontacten hebben (eind 2020).
4. Verder ontwikkelen van een werkwijze ouderenmishandeling door Veilig Thuis	e. Er is een beproefde werkwijze ontwikkeld waarbij de inzet op ouderenmishandeling van Veilig Thuis goed aansluit bij de werkwijze van de lokale teams (eind 2020).
5. Samenhangende (integraler) aanpak plegers van ouderenmishandeling (vaak is bij plegers sprake van meerdere kwetsbaarheden, zoals psychische klachten, dementie, LVB, eenzaamheid, verslavingsproblematiek en financiële problemen).	f. Er is een beproefde werkwijze ontwikkeld door gemeenten en ketenpartners waarbij de aanpak van plegers van ouderenmishandeling meer in samenhang wordt aangepakt (eind 2021).

Verantwoording en leeswijzer

In het najaar van 2018 heeft na een verkenning² bij een aantal betrokken instellingen een regionale bestuurlijke conferentie plaatsgevonden over de bestrijding van huiselijk geweld en

² Schol, H. "Hoe kan het dat niemand dit eerder heeft gezien...?". Schetsen van beleid en praktijk als opmaat naar een nieuw regionaal programma voor de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling voor West-Brabant.

kindermishandeling. Dit proces heeft geleid tot een aantal inhoudelijk benoemde hoofdaccenten voor de komende periode. In het voorjaar van 2019 heeft de regionaalprogrammaleider Geweld hoort nergens thuis de stand van zaken in beeld gebracht bij de gemeenten in de vorm van lokale startfoto's. Gevraagd is naar de wijze van integrale sturing op huiselijk geweld en kindermishandeling, de gewenste rol van gemeenten, lopende activiteiten en gewenste activiteiten, deelname aan leerkringen en samenwerking met de programmaleider. Deze hoofdaccenten komen terug in het programma.

In de inleiding is de actuele context, de rol en verantwoordelijkheid van de gemeenten en de inhoudelijke visie opgenomen rondom de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hoofdstuk 1 schetst de weerbaarheid, de omvang en de gevolgen voor betrokkenen van huiselijk geweld en kindermishandeling op de langere termijn. In de hoofdstukken 2 t/m 6 beschrijven we onze ambities op het gebied van geweld 'eerder en beter in beeld', 'stoppen en duurzaam oplossen' en de aandacht voor specifieke groepen bij huiselijk geweld en kindermishandeling. Hoofdstuk 7 gaat over onze kijk op monitoring van de resultaten van het regionale programma en we sluiten af met hoofdstuk 8 dat gaat over de financiën voor het regionale programma.

Inleiding

“Huiselijk geweld, waar hebben we het eigenlijk over? Huiselijk geweld is geweld in huis, bij de eigen open haard, onder de kerstboom, op zaterdagavond, of gewoon, op dinsdagochtend tijdens het ontbijt. Ik stel dan ook voor de term huiselijk geweld of thuisgeweld uit te bannen, net als de term zinloos geweld, en te spreken over Geweld in het Gezin. Geweld in het Gezin is terrorisme, niet veilig kunnen zijn in je eigen huis, bang zijn daar waar je niet bang zou moeten zijn. Huiselijk geweld is bang zijn om naar huis te gaan, angst die nooit weg is maar die groeit en groeit naarmate de tijd dichterbij komt dat je wel naar huis toe moet. Geweld in het Gezin is geweld dat volwassenen en kinderen overkomt in hun eigen huis. Het is lichamelijke, psychische en seksuele mishandeling van vrouwen door mannen, soms ook mishandeling van mannen door vrouwen, het is mishandeling van oude mensen, het is het in elkaar rammen van moeder en/of vader door de jong volwassenen zoon of dochter, en het is kindermishandeling in al zijn gruwelijke vormen”.

Bron: Francien Lamers-Winkelman. ‘Geweld-ige kinderen’. VU Amsterdam – Kinder en Jeugd Trauma Centrum Aardenhout/Haarlem. Tijdens de Nederlands-Vlaamse conferentie over huiselijk geweld. Middelburg. 2001.

De bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling kan en moet ook in West-Brabant veel beter

Tot op heden zijn we er onvoldoende in geslaagd om een fundamenteel verschil te maken in het terugdringen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dat betekent niet dat er niks gebeurt, maar het is niet genoeg. We missen nog te veel signalen van mishandeling en nog te vaak lukt het niet om de taaie patronen van geweld duurzaam te doorbreken. Het kabinet Rutte III heeft met de lancering van het landelijk actieprogramma ‘Geweld hoort nergens thuis’ de urgentie van de bestrijding van deze vormen van geweld erkend. De gemeenten in West-Brabant onderschrijven dat de aanpak van dit nijpende probleem beter en anders moet.

Wij hebben als gemeenten sinds 2015 extra wettelijke verantwoordelijkheden gekregen op dit terrein. Deze wettelijke verantwoordelijkheden dwingen ons des te meer te voldoen aan wettelijke (kwaliteits-) vereisten in beleid en uitvoering. Ter illustratie enkele voorbeelden (zie ook bijlage 5):

• Het college van B&W heeft de plicht om een Veilig Thuis in te richten. Voor een doeltreffende taakuitvoering werken de colleges van B&W van een aantal gemeenten hierin samen.	Wmo 2015, art. 4.1.1
• De wetgeving rond de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling eisen van iedere professional in het sociaal domein dat er actie wordt ondernomen wanneer er vermoedens of signalen van “onveiligheid” zijn, dus ook als betrokkenen zelf <i>niet</i> expliciet om hulp hebben gevraagd.	Aangescherpte Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (2018)
• De gemeente zorgt voor de beschikbaarheid van een lokale instelling of professional die in staat is om een veiligheidsplan en een hulpverleningsplan- en herstelplan op te stellen en uit te voeren, nadat Veilig Thuis in een triage heeft beoordeeld dat na een melding, de verantwoordelijkheid kan worden overgedragen aan een lokale instelling of professional.	Kwaliteitskader Veilig Thuis: Zicht op Veiligheid. Gebaseerd op de Wmo en Jeugdwet (2014)
• Diezelfde professional is in staat om de melding te bespreken met het gezin en in lichte mate aan vraagverheldering te doen. Niet door vraaggericht te werken, maar door het uitwerken en uitvoeren van een plan, gericht op stabiele veiligheid op langere termijn. Deze plannen worden mét cliënten opgesteld (en niet óver hen), op basis van hun behoeften en hulpvragen.	Kwaliteitskader Veilig Thuis: Zicht op Veiligheid. Gebaseerd op de Wmo en Jeugdwet (2014)
• Het gemeentelijk beleid is gericht op het bevorderen van de veiligheid van de jeugdige in de opvoedsituatie waarin hij opgroeit.	Jeugdwet, art. 2.1 e.

• Het gemeentelijk beleid is erop gericht dat er integrale hulp aan de jeugdige en zijn ouders tot stand komt indien sprake is van multiproblematiek.	Jeugdwet, art. 2.1 f.
---	-----------------------

Als gemeenten willen we serieus werk maken van de aanpak van deze complexe problematiek. Die aanpak gebeurt lokaal én regionaal. We realiseren ons dat de belangrijkste kansen op verbetering liggen 'aan de voorkant', zo dicht mogelijk bij inwoners, dus in de gemeente, in de dorpen en de wijken van de stad.

De voetbaltrainer van de F'jes maakt zich zorgen om een van zijn pupillen. Hij weigert zich bij herhaling om te kleden in de kleedkamer met de andere kinderen. Hij kleedt zich om in de toiletruimte. Ook valt het de trainer op dat zijn vader niet meer komt kijken. Wat zou er aan de hand zijn?

Ook zijn er gezinnen en huishoudens in onze gemeenten waarin het thuis structureel onveilig is. De dreiging van seksueel geweld, huiselijk geweld en/of kindermishandeling is daar voortdurend aanwezig; vaak zelfs van generatie op generatie. Dit geweld heeft grote persoonlijke en maatschappelijke gevolgen. In deze gezinnen en huishoudens is het noodzakelijk om de krachten te bundelen tussen lokale en regionale (en soms landelijke) partners. Dit is noodzakelijk om het patroon van geweld en verwaarlozing te doorbreken. Hiervoor is inzet onontbeerlijk van meerdere disciplines en systeemgericht samenwerken vanuit de visie dat er eerst wordt samengewerkt voor veiligheid, en vervolgens samenwerken om de oorzaken die ten grondslag liggen aan de onveiligheid aan te pakken door middel van risico-gestuurde en herstelgerichte zorg³.

“Wanneer ik zeven maanden zwanger van mijn eerste kind ben, duwt mijn man me van de trap. Hij ergert zich eraan dat ik te pas en te onpas in slaap val (waar ik mijn conditie helaas niets aan kan doen). Met pijnlijke enkels en knieën vlucht ik de deur uit. Circa vijf jaar later vraag ik hem op onze twee kinderen te passen zodat ik een paar boodschappen kan doen. Hij wordt kwaad. Hij trapt tegen mijn scheenbeen, ik val achterover, tuimel over een leeg bierkratje en lig op mijn rug in de gang. Hij schopt en slaat me waar hij me maar kan raken kan. Twee huilende peuters duiken weg. Opnieuw vlucht ik het huis uit. Hij belooft beterschap, ik op mijn beurt beloof hem dat als hij me nog één keer mishandelt, ik de echtscheiding zal aanvragen. Weer gaat het circa vijf jaar goed. Al die jaren loop ik op m'n tenen. Als ik hem maar niet kwaad maak. Wanneer ik op een avond thuis kom, voel ik de bui al hangen. Mijn man wil koffie, zijn kleding moet nog worden gestreken, etc. De bom barst. Zijn vuisten dalen neer op mijn gezicht zoals een bokser op een boksbal traint. Dan sluiten zijn handen zich om mijn hals, ik snak naar adem”.

Bron: De Telegraaf. 3 april 2017.

Het risico is dat niemand het ziet

Het risico is dat niemand het ziet. “Je hele jeugd kan je afgepakt worden, maar dat ene vriendelijke gezicht of dat schouderklopje kan een opening zijn naar de toekomst”.

Bron: Team-Kim

En als er dan eindelijk iemand is die het ziet duurt het vaak nog te lang voordat de juiste hulp op gang komt. Een elementaire aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in al zijn verschijningsvormen vraagt om goede samenwerking tussen verschillende domeinen, partijen, disciplines, verschillende professionals én inwoners.

De rol van de 16 gemeenten

Wij hebben als 16 gemeenten een belangrijke taak en verantwoordelijkheid bij de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling. Kinderen en (kwetsbare) burgers zijn onze zorg. Iedereen heeft recht op veiligheid in huiselijk kring en op straat.

Wij kennen de volgende rollen:

³ Civil Care (2016)

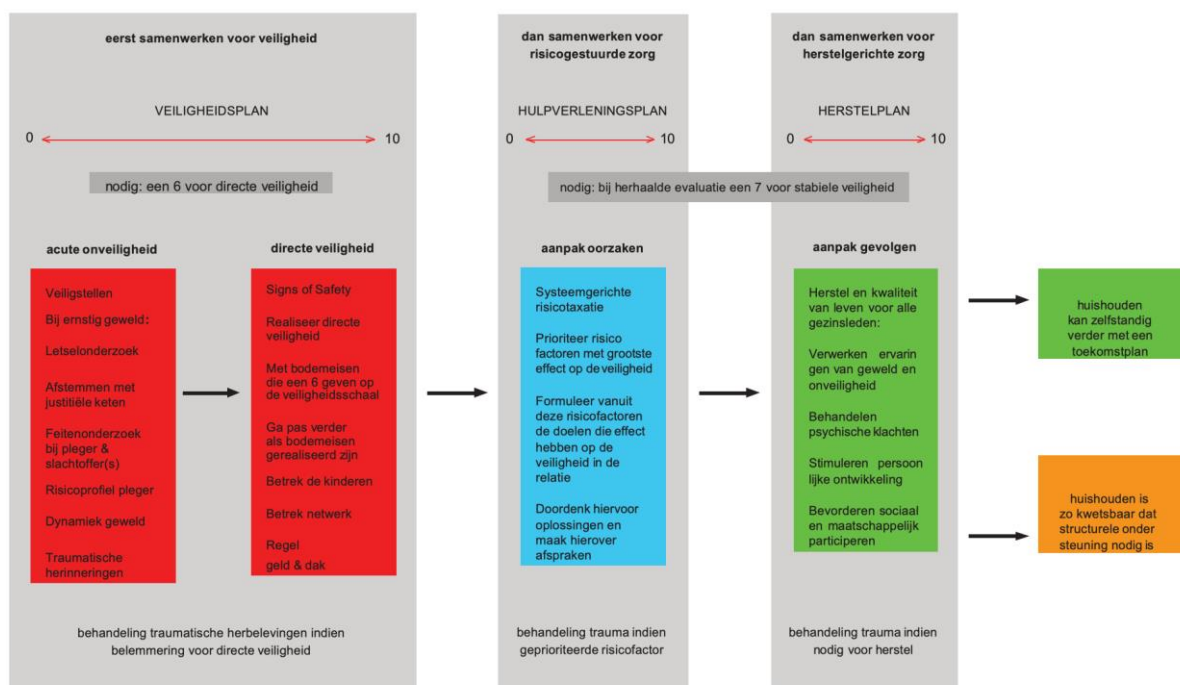
- Opdrachtgever/financier
- Regievoerder (Wmo en Jeugdwet; samenwerking meerdere ketens/domeinen betrokken (onderwijs, sociaal domein, veiligheid, gezondheid- en medische zorg)
- Uitvoerder (Werken met gekwalificeerde en geregistreerde professionals.
- Toezichthouder (op naleving Wet meldcode bij kinderopvang en Wmo)

De gemeenten opereren in samenspraak en overleg met partnerorganisaties om tot gezamenlijke plannen te komen.

Gedeelde visie op gefaseerde aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Vanuit onze verantwoordelijkheden is het ons ernst werk te maken van de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling. We doen dat op de volgende wijze:

We omarmen de visie van de gefaseerde aanpak⁴: eerst directe veiligheid (veiligheidsplan), dan samenwerken voor risicogestuurde zorg (hulpverleningsplan) en dan samenwerken voor herstelgerichte zorg (herstelplan). Om het patroon van geweld en verwaarlozing te doorbreken moet multidisciplinair en systeemgericht worden gewerkt. In de gemeenten en in onze regio werken we er aan dat zowel lokale als regionale partners in hun reguliere inzet van hulp en andere interventies deze samenwerking steeds beter vormgeven.

Copyright Stichting Civil Care (2019)
Op basis van het visiedocument:
'eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg
(2016)'

Programma geweld hoort nergens thuis

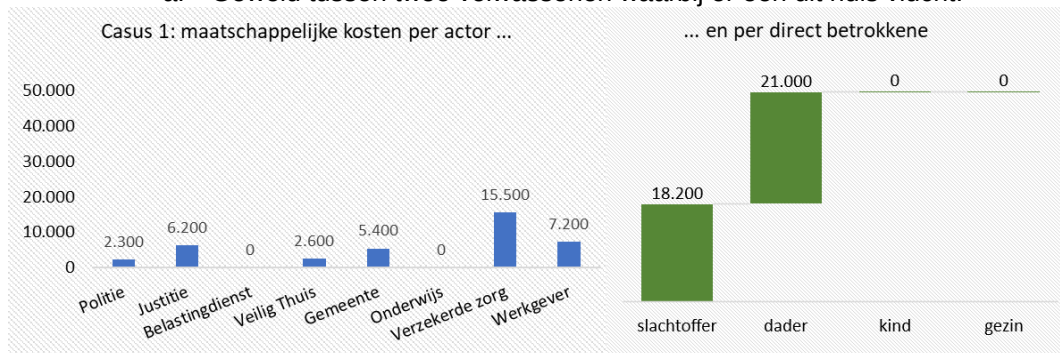
Accent op aanpak actueel huiselijk geweld en kindermishandeling

Het regionale programma richt zich, in navolging van het nationale meerjarenprogramma het 'Geweld hoort nergens thuis', op de fase waarin (vermoedens van) huiselijk geweld, verwaarlozing en kindermishandeling al plaatsvinden. Vanzelfsprekend is goede preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling door gemeenten blijvend aan de orde. Voor zowel directbetrokkenen als gemeenten zelf. Minder inzet van kostbare intensieve zwaardere jeugdhulp, minder vrouwen die huis en haard moeten verlaten etc. De maatschappelijke kosten van huiselijk geweld en

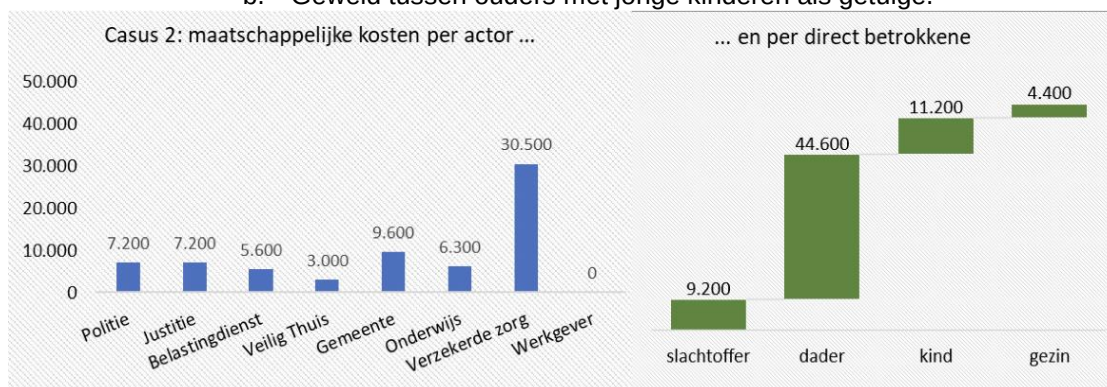
⁴ Landelijk visiedocument van Vogtlander, L & Van Arum, S. (2016). Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risico gestuurde zorg. Civil Care.

kindermishandeling zijn in beeld gebracht⁵. Per geval wordt een indicatie gegeven van de maatschappelijke kosten die voortkomen uit het huiselijk geweld. Het gaat fictieve volgende situaties, waarbij sprake is van partnergeweld, ouderenmishandeling en kinderen als getuige:

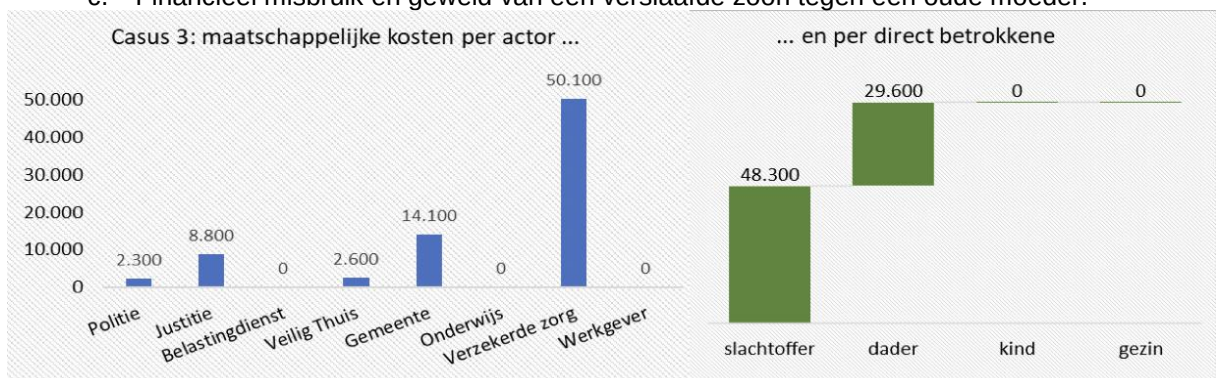
a. Geweld tussen twee volwassenen waarbij er één uit huis vlucht.

b. Geweld tussen ouders met jonge kinderen als getuige.

c. Financieel misbruik en geweld van een verslaafde zoon tegen een oude moeder.

Werkwijze en samenwerking binnen het regionaal programma

- We doen lokaal wat kan, regionaal en bovenregionaal wat moet.
- Er is ruimte voor de lokale kleur en lokaal maatwerk. Dit betekent dat in enkele gemeenten de komende periode vooral wordt ingezet op het op orde krijgen van basale (wettelijke) vereisten en in andere gemeenten stappen worden gezet om nieuwe projecten te starten. De gemeenten kunnen bij de vertaling en concretisering van het regionale programma naar de eigen lokale situatie en activiteiten een beroep doen op advisering door de regionaal programmaleider Geweld hoort nergens thuis.

⁵ <https://www.huiselijkgeweld.nl/feiten/landelijk/casusbeschrijvingen-huiselijk-geweld-en-maatschappelijke-kosten>

- De bestaande regionale ambtelijke werkgroep Geweld In Afhankelijkheidsrelaties (GIA) wordt mede benut om te adviseren over de deelname aan pilots/projecten door gemeenten binnen het programma. Per project wijzen we een of enkele gemeenten gezamenlijk als trekker aan.
- We maken gebruik van opbrengsten van goede voorbeelden en ervaringen opgedaan binnen onze regio en daarbuiten. We willen van elkaar leren en verbeteren.
- We werken als 16 gemeenten samen met de regionaal programmaleider Geweld hoort nergens thuis. De programmaleider vormt de verbindende schakel tussen lokaal, regionaal en landelijk niveau; informeert tijdig, werkt aan draagvlak, adviseert gevraagd en ongevraagd, is zichtbaar, houdt rekening met lokale waarden en behoeften, is aanjager van ontwikkelingen en deelt goede voorbeelden. De bestuurlijk opdrachtgever voor de programmaleider is de stuurgroep voor Veilig Thuis.
- Op basis van de inhoud van het programma vormen we een passend bestuurlijk netwerk met als doel om de vorderingen van het programma te volgen en te bespreken: maken we voldoende tempo, zien we voldoende resultaten, waarop moeten we bijstellen, hebben we alle inwoners voldoende in beeld, missen we nog activiteiten en hoe kunnen we de activiteiten zo plannen dat het behapbaar blijft voor iedereen. Het algemene uitgangspunt hierbij is om geen nieuwe bestuurlijke netwerken op te tuigen maar zoveel al mogelijk aan te sluiten bij de huidige relevante bestuurlijke netwerken die er al zijn.
- Ons regionale programma Geweld hoort nergens thuis is dynamisch van aard. Dit betekent dat het programma niet in beton is gegoten. Het programma geeft richting aan onze activiteiten waarop we aanspreekbaar zijn. De visie van de gefaseerde ketenaanpak⁶ vormt daarbij ons richtsnoer. Alle partijen zijn nodig en leveren ieder in verschillende fases van de aanpak hun aandeel. Soms in de eerste schil en soms in de tweede schil, afhankelijk van wat de gezinssituatie vraagt. Wanneer blijkt dat zaken anders moeten omdat dit effectiever en/of efficiënter is dan stellen we de koers bij.
- We zorgen zowel lokaal als regionaal voor afstemming en samenhang tussen andere relevante beleidsterreinen en beleidsnotities; denk aan Zorg voor Jeugd inclusief de Strategie Veilig voor jeugd (specifiek voor West-Brabant West), Wmo, Participatie, armoedebelaid, schulden, Volksgezondheid, regionale veiligheidsplannen, '(de-) escaleren' etc.). Een gezin waarbij geweld aan de orde is heeft baat bij een integraal samenhangend plan. Overigens is de samenwerking tussen Veilig Thuis en de beide Zorg- en Veiligheidshuizen hierbij ook van belang.
- Het programma dient tevens als onderlegger voor de financiële aanvraag die we willen doen vanuit de regio bij het landelijk programmateam Geweld hoort nergens thuis.

⁶ Landelijk visiedocument van Vogtländer, L & Van Arum, S. (2016). Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risico gestuurde zorg. Civil Care.

1. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn een hardnekkig omvangrijk maatschappelijk vraagstuk met risico op ernstige gevolgen voor betrokkenen.

Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn de meest voorkomende vormen van geweld die in Nederland plaatsvinden. De maatschappelijke gevolgen zijn enorm. In de Adverse Childhood Experiences (ACE)- Study⁷ is vastgesteld dat er een verband is tussen jeugdervaringen en latere gezondheid. Door de opvallende relatie die werd vastgesteld tussen slechte gezondheid en jeugdtrauma's, zijn die onderzoeken op veel plaatsen herhaald. In Nederland is dit onderzoek uitgevoerd door TNO⁸. En overal kwam er hetzelfde uit. Naarmate men meerdere soorten nadelige jeugdomstandigheden heeft, is de kans op chronische ziekten, later in het leven, groter. Naast alle emotionele, fysieke, en psychische schade die betrokkenen oplopen, is de kostenpost van huiselijk geweld voor de samenleving enorm. Ruim 4 miljard per jaar alleen al aan gevolgcosten in de Nederlandse geestelijke gezondheidszorg.⁹

Het is de plicht van ons allen om huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen en de schade ervan te beperken. Dit is ook vastgelegd in door Nederland geratificeerde verdragen zoals het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind, het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, het VN-Vrouwenverdrag en het Verdrag van Istanbul.

Vanaf de jaren '90 in de vorige eeuw zijn al veel acties ondernomen om huiselijk geweld in al zijn verschijningsvormen aan te pakken. Deze acties zijn echter bij lange na niet genoeg. Ook niet in de regio West-Brabant. De betrokken ministers sporen ook de West-Brabantse gemeentebesturen, management en medewerkers van instellingen en ieder die wil of kan bijdragen aan, om er nu echt werk van te maken. Niet omdat er niks van terecht is gekomen, wel omdat er elke dag nog te veel slachtoffers ten prooi vallen aan deze vormen van geweld. De cijfers liegen er niet om. In de volgende tabel zijn de cijfers weergegeven van Veilig Thuis in onze regio over de afgelopen vier jaar. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de aantallen ondersteuning, adviezen, meldingen van (vermoedens) huiselijk geweld en kindermishandeling, onderzoeken, casusregie en huisverboden per gemeente 2018 door Veilig Thuis West-Brabant.

Tabel 1. Productie Veilig Thuis West-Brabant 2015-2018¹⁰

Productie Veilig Thuis				
	2015	2016	2017	2018
Meldingen*	6903	6670	7561	6039
Adviezen	3120	2828	2798	3102
Onderzoeken	406	385	276	171
Ondersteuning	481	549	357	194
Huisverbod	71	71	57	70
Casusregie	268	342	202	153

*) Over één casus kunnen meerdere meldingen bij Veilig Thuis binnenkomen. Het aantal meldingen is dus niet gelijk aan het aantal unieke cliënten.

Belangrijkste resultaten en bevindingen Veilig Thuis 2018¹¹

- Veilig Thuis is begin 2018 gestart met de dienst "Voorwaarden en Vervolg". Als al snel na een melding blijkt dat Veilig Thuis en betrokkenen uit het gezin of het huishouden het eens zijn over de gemelde zorgen en wat er moet gebeuren om die zorgen weg te nemen, dan doet

⁷ "Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults". Dr. Vincent J. Felitti et al. Felitti. American Journal of Preventive Medicine in 1998, Volume 14, pages 245-258. Kaiser Permanente. San Diego.

⁸ Kuiper, Dusseldorp & Vogels ref: KvL/GB2010.073. ACE study in Nederland (TNO) door Zie ook: <https://wii-leren.nl/trauma-kindermishandeling-jeugdervaringen.php>

⁹ Speetjens, P., Thielen, F., Have, M.ten, Graaf, R. de, & Smit, F. (2016). Kindermishandeling: economische gevolgen op de lange termijn. Tijdschrift voor psychiatrie, 58, 7060711.

¹⁰ Doorn, van S. Breda 30 maart 2019. *Cijfers onder voorbehoud van formele goedkeuring*.

¹¹ Zie voetnoot 7.

Veilig Thuis geen uitgebreid onderzoek. Veilig Thuis gaat dan in gesprek met betrokkenen, het informele en formele netwerk, over het opstellen van veiligheidsvoorwaarden en de inzet van ondersteuning. De voorwaarden worden overgedragen aan de ketenpartners. Zij maken op hun beurt samen met betrokkenen veiligheids- en herstelplannen die moeten leiden tot stabiele veiligheid. De voorwaarden zijn ook de basis van de monitor die Veilig Thuis hierna inzet. Veilig Thuis volgt dan of het daadwerkelijk veilig wordt in het gezin of in het huishouden. Landelijk gezien loopt Veilig Thuis West-Brabant hierin voorop.

- Het aantal onderzoeken loopt hierdoor (verder) terug (van 276 naar 171), wat een gewenste ontwikkeling is. De complexiteit van de resterende onderzoeken neemt toe, mede daarom neemt de doorlooptijd om lastig te beïnvloedbare redenen per onderzoek toe en valt 78% buiten de wettelijke termijn.
- Het aantal adviezen is gestegen en nagenoeg op hetzelfde niveau als in 2015.
- Het aantal meldingen in 2018 is gedaald ten opzichte van 2017. Een belangrijk aandeel in deze daling is op het eerste gezicht te wijten aan een afname van de politiemeldingen met 1786. De herkomst van de meldingen in 2017 en 2018 is opgenomen in bijlage 4 voor geheel West-Brabant. We zullen de ontwikkelingen van de herkomst van de meldingen specifiek volgen voor het onderwijs in relatie tot actielijn 1.
- Ondersteuning is flink afgenomen in vergelijking met 2017 van 357 naar 194.
- Het aantal huisverboden is gestegen van 57 naar 70.
- Het interventieteam is in 70 casussen ingezet (63 in 2017).
- Casusregie is afgenomen van 202 naar 153. Een belangrijk resultaat is dat de veiligheidscijfers bij de inzet van casusregie een gunstig beeld laten zien: 88,4% van de 146 respondenten geeft aan dat de veiligheid is gestegen.
- De cliënttevredenheid is 6,1 (echter zeer lage respons: 29). Cliënttevredenheid over de netwerkberaden is hoger (gezinnen waarderen dit met een 7,9).
- Begin 2018 is gestart met de inzet van ervaringsdeskundigheid samen met Safegroup Just, met 6 ervaringsdeskundigen. Een eerste evaluatie van 'De Cirkel is Rond' is begin mei 2019 verschenen.
- In opdracht van de 16 gemeenten heeft Veilig Thuis een pilot leertafels georganiseerd met het primair- en voortgezet onderwijs betreffende de verbeterde meldcode. Deze leertafels konden rekenen op positieve waardering.

Risicofactoren

Lage opleiding, werkloosheid, armoede, schulden, verslaving, psychische problematiek, persoonlijkheidsstoornissen, gebrek aan (opvoed-)vaardigheden, stress, mishandeling in eigen jeugd, zijn allemaal risicofactoren die kindermishandeling en partnergeweld tot gevolg kunnen hebben en bovendien zijn er onderling weer verbanden tussen deze factoren.

Vechtscheidingen kunnen bij kinderen ook veel schade aanrichten¹². Huiselijk geweld en kindermishandeling komen in alle lagen van de bevolking voor; lage opleiding is een van de risicofactoren, maar geen onderscheidend kenmerk.

Preventie is uiteraard te verkiezen boven kostbare hulpverlening, als het kwaad al is geschied.

Preventief beleid gaat over armoede, werkgelegenheid, jeugd, sport, onderwijs e.d. Het is het terrein waar gemeenten voor een belangrijk deel verantwoordelijkheid voor dragen.

¹² De rechtbank Zeeland-West-Brabant, De Raad voor de Kinderbescherming en de gemeenten in de regio's werken aan een aanpak, waarbij voor kinderen in complexe echtscheidingen eerder adequate hulp kan worden ingezet.

2. Onze ambities zijn erop gericht om eerder te signaleren, geweld duurzaam te stoppen en we hebben aandacht voor specifieke groepen.

We weten dat het niet eenvoudig is om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen. In de meeste gevallen gaat er een meervoudige problematiek achter schuil (zie risicofactoren). Ook is duidelijk dat bestuurders, instanties en professionals vaak nog zoekende zijn naar een samenhangend hulpaanbod, ze elkaar nog lang niet altijd snel en doeltreffend kunnen vinden en inschakelen. Aan de hulpkant kleeft ook nog met regelmaat het begrip 'handelingsverlegenheid'. Voor slachtoffers, kinderen in het bijzonder, is de weg naar een nieuw bestaan met of zonder veroorzaker(s) van het leed ook te vaak een hobbelige.

De eerder genoemde nieuwe landelijke "aanpak" 'Geweld hoort nergens thuis' is het resultaat van brede consultaties in het land van gemeentebesturen, veiligheidsorganen en tal van instellingen. Wij sluiten ons als 16 gemeenten daarbij aan.

De uitvoering van ons regionale programma loopt, in aansluiting bij het landelijke programma, langs drie actielijnen¹³:

- Actielijn 1: Eerder en beter in beeld
- Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen
- Actielijn 3: Specifieke groepen

3. Wat is er voor dit programma nodig?

Bij het concretiseren van activiteiten die worden of uitgevoerd gaan worden binnen de drie beschreven actielijnen zijn verschillende voorzieningen, maatschappelijke partners en inwoners betrokken. Al deze partijen kunnen een bijdrage leveren aan de ambities van het programma.

Samenwerking als sleutelwoord

Als gemeenten zijn we niet in staat om solistisch het maatschappelijk probleem van huiselijk geweld en kindermishandeling aan te pakken. Samenwerking is het sleutelwoord: samenwerking tussen inwoners, beleidsmakers en uitvoerders van verschillende ketens en domeinen. Daarbij zien we ook positieve ontwikkelingen in de samenwerking tussen directbetrokkenen, professionals en ervaringsdeskundigen. Ervaringskennis voegt meerwaarde toe aan wetenschappelijke (onderzoek) kennis en professionele kennis bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Bij samenwerking tussen alle spelers spelen wederzijdse verwachtingen en bijtijds kunnen bijschakelen van specialisten een belangrijke rol. Het is ook een kwestie van vertrouwen en van elkaar (leren) kennen.

Vraaggericht of outreachend

We herkennen dat uitgangspunten in beleid, zoals 'vraaggericht werken' en 'eigen kracht', in de dagelijkse praktijk van het werken met kwetsbare gezinnen en volwassenen heel lastig kunnen zijn en soms tot onveilige situaties leiden¹⁴. We maken van harte gebruik van de lessen die te leren zijn uit calamiteitenonderzoek van Toezicht Sociaal Domein. We denken dan aan voorbeelden uit de volwassenen GGZ waarbij de behandelaar verzuimt te vragen of er kinderen zijn en zijn patiënt kampt met ernstige angsten en psychotische klachten of de huisarts die schroom heeft om te melden bij Veilig Thuis terwijl hij vermoedens heeft van kindermishandeling. Hij stelt melden uit totdat het kind met ernstige letsel in het ziekenhuis wordt opgenomen. Of we zien een maatschappelijk werker bij wie een cliënt een vraag over schulden neerlegt, nog niet altijd de stap zet om door te vragen naar gezinsomstandigheden. Ook zal lang niet overal worden nagegaan waarom cliënten mét een hulpvraag op zekere dag niet meer komen opdagen in de hulpverlening.

Ook bij ons groeit het inzicht dat 'vraaggericht werken' in kwesties waarin ook huiselijk geweld en/of kindermishandeling kan opduiken de plank volledig mis kan slaan. Om veel redenen lukt het directbetrokkenen bij huiselijk geweld en/of kindermishandeling nu eenmaal niet om naar buiten te komen met een hulpvraag¹⁵. Dit betekent dat een meer 'outreachende' benadering beter past bij

¹³ Gebaseerd op het landelijk programma en de notitie van Henk Schol.

¹⁴ Toezicht Sociaal Domein. Leren van calamiteiten 2. Veiligheid van kinderen in kwetsbare gezinnen"

¹⁵ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2017).

professionals die in potentie signalen van geweld eerder kunnen zien en hier adequate vervolgstappen op moeten ondernemen. Hier is zeker nog winst te behalen. Het rapport van Toezicht Sociaal Domein roept op om op zoek te gaan naar de samenhang en schetst daarbij drie rode draden, te weten:

1. Samenhangend systeem: de samenhang tussen volwassenenzorg en jeugddomein ('Volwassenenproblematiek is per definitie kindproblematiek')
2. Samenhangende afspraken: de samenhang tussen het vrijwillige en gedwongen kader ('Opschalen en afschalen')
3. Samenhangende zorg: de samenhang tussen verschillende crisissen en problemen in een gezin ('Onderschatten chronische problematiek')

Een ander type samenhang dat volgens de inspecties gezocht kan worden is de samenhang tussen bestuurders en professionals. Bij het onderzoeken van verschillende calamiteiten valt op dat, ondanks helder gemeentelijk beleid, professionals nauwelijks op de hoogte zijn van de inrichting van het lokale netwerk of lokale zorglandschap. Wij hebben in West-Brabant mede deze redenen ingezet op de implementatie van "de-)escaleren in het sociaal domein, zorg en veiligheid.

Vaardigheden in bespreekbaar maken

Wie niet ziet, heeft weinig verplichtingen. Kindermishandeling of huiselijk geweld wordt ook in West-Brabant duizenden malen per jaar waargenomen, maar lang niet iedereen doet iets met die waarneming. 'Handelingsverlegenheid' speelt hierbij een belangrijke rol, wanneer het gaat om het bij ouders of verzorgers aankaarten van problemen in een gezin. In de praktijk wordt hier overigens genuanceerd tegenaan gekeken door professionals. Van welke professionals mag je verwachten dat zij dit lastige gesprek kunnen voeren en ook aangaan? Organisaties kunnen en moeten hier zelf ook stappen in ondernemen: Niet iedereen is in staat om zo'n ingewikkeld gesprek te voeren. Aandachtsfunctionarissen zijn hierbij zeer welkom. Organisaties kunnen een veilige 'leeromgeving' scheppen waarin collega's met elkaar van gedachten wisselen over wat zij hebben waargenomen en welke stappen zij kunnen zetten. Het begint met het besef dat je als professional hierin een taak en verantwoordelijkheid hebt.

Een kind zit doorgaans zo'n zes uur per dag in de klas. Tegelijkertijd weten we uit de cijfers die Veilig Thuis (2018) registreert dat nog geen 2 procent van de meldingen bij hen afkomstig is uit het onderwijs.

Ruimte en rugdekking voor professionals

Meldcodes werken pas goed als elke aangesprokene zich veilig voelt ernaar te handelen. Dergelijke veiligheid ontstaat, wanneer de onderwijzer(es) of de hulpverlener ervan overtuigd is dat een melding niet in haar of zijn gezicht ontploft door ruzie met agressieve ouders of het risico dat de melding toch geen grond heeft. Veiligheid kan ontstaan doordat het vervolghet verhaal optimaal wordt gemanaged en gecommuniceerd. Mensen die zich door hun organisatie of hun omgeving in de rug gedekt weten, wanneer ze signaleren, zien méér, durven meer. Ze kijken zeer waarschijnlijk minder vaak weg. Want ze weten dat ze ook hulp krijgen in de relatie met ouders, doordat professionals hen bijstaan in de lastige gesprekken, of deze soms overnemen. Niet alleen melders verdienen het te worden bijgestaan in hun onzekerheid. Voor professionals geldt hetzelfde. Ook zij moeten kunnen werken in de overtuiging dat managers en, als hoogst verantwoordelijken in de zorg aan jeugdigen, wij als gemeentebestuurders, aan hen ruimte en rugdekking geven om gezamenlijk het optimale te doen voor het ontregelde gezin. Hoe ingewikkelder het vraagstuk, hoe meer disciplines erbij betrokken zijn. Veiligheid staat altijd op nummer één. We weten echter ook dat tragedies niet altijd te voorkomen zijn, hoe goed iedereen ook haar of zijn best doet.

Multidisciplinaire aanpak en systeemgericht werken is noodzaak bij doorbreken van structureel geweld

In complexe huiselijk geweldzaken, waar meerdere problemen tegelijk spelen, is steeds meer het besef ontstaan dat hier een multidisciplinaire aanpak nodig is. Zo kan het zijn dat bij een strafbaar feit een andere oplossing uit de bus komt dan je vanuit het strafrecht alleen zou verwachten. Zo kan het in een zaak veel effectiever zijn wanneer het Openbaar Ministerie een voorwaardelijk sepot eist dan een veroordeling. De MDA++ aanpak wil hierin verbetering aanbrengen. Steviger regievoering altijd eerst op veiligheid en gelijktijdig op samenwerking en de zaak niet loslaten.

Geen wachttijden bij samenwerkingspartners

Een voortdurende punt van aandacht blijft het voorkomen van wachttijden bij Veilig Thuis, lokale wijkteams en andere instanties die betrokken zijn bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Iemand die hulp vraagt in verband met huiselijk geweld, heeft daar meestal heel lang over getoed en neemt dus een grote stap. Als het dan te lang duurt voordat een eerste stap met hulp kan worden genomen is het risico dat iemand weer uit beeld raakt.

1. Ambitie integrale lokale sturing op huiselijk geweld en kindermishandeling door alle 16 gemeenten	Resultaten 2019 a. Alle gemeenten beschikken bij voorkeur uiterlijk eind 2019 over een coördinerend beleidsadviseur op het gebied van bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling b. Binnen alle colleges is uiterlijk 2019 één coördinerend portefeuillehouder aangewezen op het gebied van bestrijding huiselijk geweld en kindermishandeling c. Alle gemeenten hebben eind 2019 zowel ambtelijk als bestuurlijk intern een periodiek overleg ingericht gericht op de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling
2. Ambitie regionale sturing op huiselijk geweld en kindermishandeling.	d. Binnen het programma Geweld hoort nergens thuis bestaat de mogelijkheid dat extra aandachtsgebieden benoemd worden en dat die verdeeld worden over gemeenten. Bijvoorbeeld één van de bestuurders heeft in het bijzonder aandacht voor de aanpak van ouderenmishandeling; één bestuurder voor het onderwijsveld, één voor MDA++, één voor aansluiting jeugddomein en Veilig Thuis etc.

Vorming bestuurlijk netwerk regionaal programma

De 16 gemeenten hechten aan de vorming van een passend bestuurlijk netwerk bij het regionale programma. Uit de inventarisatie van de lokale startfoto's blijkt dat gemeenten oog hebben voor de verschillende rollen die zij vervullen bij de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Voorlopig trekken we de volgende conclusies waarbij vorm inhoud volgt:

- Prioriteit ligt bij het inhoudelijk in de steigers zetten van het programma met het beleggen van lokale verantwoordelijkheid op integrale ambtelijke afstemming en integrale bestuurlijke sturing. Het wordt aanbevolen om binnen de eigen gemeente met regelmaat periodiek overleg te voeren, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Dit kan bijvoorbeeld in een extra gecombineerde staf met betrokken wethouders/burgemeester 2 maal per jaar. Een extra gremium inrichten is dan te zwaar. Aansluiten bij bestaand bestuurlijk stafoverleg heeft de voorkeur.
- Vervolgens volgt inzet op de vorming van een passend bestuurlijk netwerk met duidelijke doelen en verwachtingen van maatschappelijke partners waarbij de wens leeft om geen nieuwe bestuurlijke gremia in het leven te roepen maar zoveel als mogelijk aan te sluiten bij bestaande overlegvormen.

Het programma is dynamisch van aard. De activiteiten worden mede ontplooid op basis van wetenschappelijke kennis, praktijkkennis en ervaringskennis van directbetrokkenen en ervaringsdeskundigen. Wat blijkt te werken willen we versterken, wat niet werkt doen we niet meer.

4. Actielijn 1: Eerder en beter in beeld

“Je doet het goed of je doet het niet. Kinderen prikken namelijk overal doorheen, zij hebben een bull-shit detector”.

Bron: project Team Kim¹⁶.

De valkuil van ongeloof

Gemiddeld genomen is er in elke schoolklas een kind dat slachtoffer is van mishandeling. Een heel menselijke (en vaak voorkomende) reactie op mogelijke situaties van kindermishandeling is ongeloof. Je denkt het vast niet goed gezien of gehoord te hebben. 'Het zal vast niet waar zijn' of 'Ik kan het mij niet voorstellen'. In haar videocollege Onbestaanbaar waar legt Aafke Scharloo uit hoe de valkuil van het ongeloof (bij seksueel misbruik) te voorkomen is.

Bron: NJi <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Kindermishandeling/Signaleren-van-kindermishandeling>

In 2019 brengen de bestuurders binnen het regionaal programma West-Brabant de volgende focus aan binnen actielijn 1:

Ambities actielijn 1: Eerder en beter in beeld - Focus 2019

Door het geweld eerder en beter in beeld te hebben, kan de duur van het geweld worden verkort en kan erger worden voorkomen. Door het geweld beter in beeld te hebben, weten we beter hoe het slachtoffer en diens omgeving het beste kan worden geholpen. De norm moet zijn dat ook bij twijfel, als je niet zeker bent of er wel wat aan de hand is, je toch in actie komt. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn onacceptabel.

Ambities	Resultaten 2019-2020
1. Professionals met klantcontacten werken met de verbeterde meldcode.	a. Iedere gemeente in West-Brabant beschikt over een geactualiseerde meldcode en alle medewerkers in gemeentelijke dienst die klantcontacten hebben, werken volgens de meldcode (eind 2019).
2. Beschikbaarheid aandachts-functionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling.	b. Iedere gemeente in West-Brabant heeft een of meerdere aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling beschikbaar voor alle medewerkers in gemeentelijke dienst die klantcontacten hebben (eind 2019).
3. Borging kennis en ervaring aandachtsfunctionarissen.	c. Iedere gemeente borgt de kennis en ervaring van hun aandachtsfunctionarissen huiselijk geweld en kindermishandeling via het lidmaatschap van de Landelijke Vakgroep Aandachts-functionarissen Kindermishandeling (https://lvak.nl/) (eind 2019).
4. Gemeenten voeren het gesprek met het onderwijs over de verbeterde meldcode gemeenten.	d. Alle gemeenten zijn in gesprek met het onderwijs over de verbeterde meldcode in nauwe samenwerking en

¹⁶ Team Kim is een initiatief van Kim van Laar, pedagoog en ervaringsdeskundige.

Zij pleiten voor een andere aanpak van kindermishandeling. Een aanpak waar het niet enkel draait om slachtoffers en daders, maar vooral om de toekomst van het kind en vroegtijdige signalering. Waarom durven kinderen niet te praten over wat hen overkomt? Wat heeft een kind nodig die dit meemaakt? Het feit dat niemand ingrijpt of naar hun eigen mening vraagt, is voor veel kinderen/jongeren net zo pijnlijk als de mishandeling zelf.

	afstemming met Veilig Thuis en de lokaal werkende jeugdprofessionals (juni 2020).
5. Toezicht op naleving Wet Meldcode (bij kinderopvang en Wmo)	e. Alle gemeenten hebben het toezicht op de naleving van de Wet meldcode (bij kinderopvang en Wmo) in uitvoering ¹⁷ (juni 2020).
6. Gespreksvoering over (vermoedens van) kindermishandeling.	f. Alle professionals die met kinderen en ouders werken zijn in staat om (vermoedens van) kindermishandeling adequaat bespreekbaar te maken zowel met kinderen als met ouders (eind 2020).
7. Het maken van een veiligheidsplan met gezinsleden.	g. In iedere gemeente zijn voldoende gekwalificeerde professionals werkzaam die in staat zijn om een veiligheidsplan te maken samen met de gezinnen waarbij (het vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling speelt (eind 2020). Het heeft de voorkeur om te werken met eenzelfde format voor dit veiligheidsplan. Dit vergt regionale afstemming.
8. Verplichting toepassen verbeterde meldcode gesubsidieerde en gecontracteerde aanbieders jeugd en Wmo.	h. Alle gemeenten zien erop toe dat aanbieders Jeugd en/of Wmo die subsidie ontvangen of een inkoopcontract hebben, de verbeterde meldcode toepassen. Vanuit de regio wordt via de inkooporganisaties gemonitord of dit voor jeugdaanbieders ook daadwerkelijk tot uitvoering komt (juni 2020).
Extra ambities	Resultaten 2019-2020
9. Verkenning deelname pilot 'Handle with Care' ¹⁸ . =>Doel is om binnen 24 uur na een ingrijpend geweldsincident thuis, steun te organiseren voor het kind op school. Als kinderen met politie, maatschappelijke opvang of het crisis interventieteam te maken krijgen, weten de leerkrachten op school vaak van niets. Of leerkrachten horen pas veel later dat er iets aan de hand is. In het project 'Handle with Care' geven deze instanties bij een incident van huiselijk geweld een signaal aan school. Meer informatie dan 'dat het kind mogelijk steun nodig heeft' wordt niet gegeven. De leerkracht kan dan op eenvoudige wijze het kind steunen. Bijvoorbeeld als hij of zij vanwege het geweldsincident te laat komt of zijn huiswerk niet af heeft. Kleine gebaren die voor een kind in de knel een groot verschil maken.	i. In minimaal één gemeente in West-Brabant is in 2020 een pilot 'Handle with Care' gestart met medewerking van politie, scholen, maatschappelijke opvang, Veilig Thuis, crisis interventieteam e.d.
10. Voorlichting en informatie over het bevorderen van gezond seksueel gedrag en weerbaarheid bij (kwetsbare) jongeren. =>Het doel: voorkomen dat (kwetsbare) jongeren seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen of meemaken. Voorbeeld programma "Ik ben van mij".	j. In minimaal één gemeente in West-Brabant is in maart 2020 een plan van aanpak klaar m.b.t. voorlichting en informatie van gezond seksueel gedrag en weerbaarheid bij (kwetsbare) jongeren. Samenwerking geschiedt met o.a. studenten Avans, scholen, Veilig Thuis, Sterk Huis,

¹⁷ De gemeenten hebben het toezicht op de naleving van de Wet meldcode gemandateerd aan de GGD.

¹⁸ Deze pilot wordt in het landelijk project geschaard onder Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen.

	gemeente. Uitvoering van het plan start in april 2020.
--	--

Hoe voeren we onze (extra) ambities m.b.t. actielijn 1 uit?

- Trainingen gespreksvoering en veiligheidsplannen maken organiseren in regionaal verband (met mede inzet van ervaringsdeskundigen)
- Kennis- en ervaringen delen via de regionale leerkring 'Eerder en beter in beeld' (4-6 gemeenten)
Doel van de leerkringen in oprichting is om in samenspraak tussen gemeenten, voorzieningen, maatschappelijke partners en ervaringsdeskundigen:
 - Zicht te krijgen op wat werkt en niet werkt in de aanpak;
 - Kennis en ervaringen te delen en verder te verspreiden in de regio;
 - Witte vlekken in beeld te krijgen;
 - Op basis van inzichten uit beleid en praktijk onderwerpen te agenderen voor het regionale programma.

Bij de leerkringen maken we gebruik maken van beschikbare cijfers over prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in brede omvang. De ambitie is om een basis te leggen voor het inrichten van een 'verbetercyclus' bij het bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling.

- Opstellen van een voorstel voor gesprek gemeenten en onderwijs over de verbeterde meldcode
- Ontmoetingen en trainingen organiseren over toepassing van de verbeterde meldcode in het onderwijs in samenwerking met Veilig Thuis en lokaal werkende jeugdprofessionals.
- Voorstel uitwerken 'Handle with Care' in een gemeente.
- Voorstel uitwerken gezond seksueel gedrag en weerbaarheid bij (kwetsbare) jongeren

5. Actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen

“Als juf terugkomt in de klas staat Leroy op een stoel. Hij draait aan de wijzers van de klok. Een beetje boos vraagt juf wat hij doet. “Zo wordt het nooit meer drie uur juf”, roept Dennis. Juf neemt Leroy op schoot en vraagt hem waarom het nooit meer drie uur mag worden. Langzaam rollen er twee dikke tranen over Leroy's wangen. Hij kijkt juf lang aan en trekt zijn bloes omhoog. “Dat is drie uur” zucht hij en juf ziet voor de zoveelste keer een dikke blauwe striem op Leroy's rug. “Nee hoor Leroy, het is nog geen drie uur”.

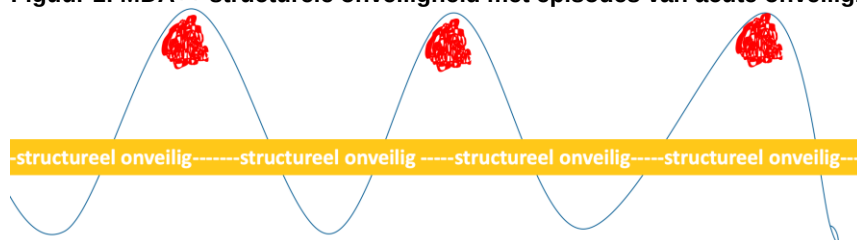
Bron: Francien Lamers-Winkelmann (2011). Kinder- en Jeugd Trauma Centrum Aardenhout/Haarlem.

Ook in West-Brabant zijn gezinnen en huishoudens waarin het thuis structureel onveilig is. Op grond van de cijfers van Veilig Thuis (2018) gaat het om een groep van zeker 70 gezinnen en huishoudens waarin het interventieteam van Veilig Thuis actief is. De dreiging van seksueel geweld, huiselijk geweld en/of kindermishandeling is daar continue aanwezig. Soms zelfs van generatie op generatie, met grote persoonlijke en maatschappelijke gevolgen.

Om de cirkel van geweld en verwaarlozing blijvend te doorbreken is het noodzakelijk dat er multidisciplinair en systeemgericht wordt gewerkt. Deze veranderstrategie is gebaseerd op de visie dat we eerst samenwerken voor veiligheid, en vervolgens samenwerken om de oorzaken die ten grondslag liggen aan de onveiligheid aan te pakken via risico gestuurde en herstelgerichte zorg¹⁹. Wanneer de inzet van reguliere hulp en andere interventies maximaal is beproefd en niet heeft geleid tot blijvende veiligheid, is langdurige inzet nodig van psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten, in samenwerking met het gezin zelf en anderen (school, familie, lokale partners etc.).

MDA++ is expliciet gericht op het doorbreken van het patroon van geweld en verwaarlozing (structurele onveiligheid). In dit patroon van geweld en verwaarlozing doen zich ook situaties voor waarin het acuut onveilig is voor een of meer leden van het gezin/huishouden. De inzet van MDA++ op het doorbreken van het patroon van geweld en verwaarlozing moet verbonden zijn aan de inzet van organisaties en situaties van acute onveiligheid, en andersom. In de situaties van acute onveiligheid zullen de relevante organisaties (o.a. politie, OM, crisisdienst, Veilig Thuis, Centrum Seksueel Geweld) hun reguliere werkzaamheden uitvoeren en met elkaar samenwerken om de veiligheid van betrokkenen direct te borgen.

Figuur 1: MDA++ structurele onveiligheid met episodes van acute onveiligheid.

In het land zijn drie pilots gestart Multidisciplinair Centrum voor huiselijk geweld en kindermishandeling onder één dak. Met deze pilots wordt invulling gegeven aan de hypothese dat met het onder één dak brengen van een dergelijk multidisciplinair centrum de opbrengsten worden vergroot. In Nederland zijn op twee plekken andere modellen in gebruik, waarbij de multidisciplinaire samenwerking anderszins vorm krijgt en niet vanuit een centrummodel. Deze twee modellen worden door het actieprogramma Geweld hoort nergens thuis betrokken als referentiewerkwijzen:

- Het MDC-K Friesland (gericht op kindermishandeling): een multidisciplinair casusoverleg met vaste gemandateerde vertegenwoordigers van zorg- en justitiepartners waarbij ouders standaard – en van meet af aan – betrokken worden.

¹⁹ Landelijk visiedocument van Vogtlander, L. & Van Arum, S. (2016). Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risico gestuurde zorg. Civil Care.

- Het interventieteam Huiselijk Geweld in West-Brabant (gericht op huiselijk geweld): een multidisciplinair samengesteld team. Het interventieteam is gespecialiseerd in huiselijk geweld en kan gedurende langere termijn intensief aansluiten bij gezinnen/betrokkenen.

Voor het project “Doorontwikkeling MDA++: Referentiewerkwijze Interventieteam Huiselijk Geweld West-Brabant” is een afzonderlijk projectvoorstel opgesteld.²⁰

Dit project kent een looptijd van 2019 t/m 2021. In West-Brabant werken we de komende drie jaar aan de doorontwikkeling van MDA++. Uit de resultaten van de lokale startfoto's (maart 2019) is duidelijk geworden dat er nog nauwelijks bekendheid is onder gemeenten met de gefaseerde ketenaanpak en de doorontwikkeling van MDA++. Het beeld bestaat bij gemeenten dat dit een regionale aangelegenheid is. Er is behoefte aan meer informatie en bekendheid bij gemeenten en professionals vanuit welzijn, zorg en veiligheid. Dit betekent dat informatie en communicatie over de pilot doorontwikkeling MDA++ doorlopend aandacht zal krijgen. In mei 2019 vindt een eerste ontmoeting plaats over het onderwerp in de vorm van een regionale informatiebijeenkomst.

Een groot deel van de activiteiten in het kader van de doorontwikkeling MDA++ vindt regionaal plaats waarbij het overigens noodzakelijk is dat aansluiting en samenwerking goed loopt met de lokaal werkende partners.

Ambities actielijn 2: Stoppen en duurzaam oplossen - Focus 2019

Het structureel geweld wordt doorbroken. Samenwerkende hulpverleners bieden samenhangende hulp, gericht op duurzaam herstel van veiligheid. Plegers worden passend aangepakt. Voor het hele gezinssysteem wordt steun of hulp georganiseerd die bijdraagt aan herstel en veerkracht. Alle gezinsleden en hun sociale netwerk zijn betrokken (systeemgericht) in een optimaal samenspel met de zorg- en justitieorganisaties waar nodig.

Ambities	Resultaten 2019-2020
1. Voorlichting en informatie over referentieproject MDA++ in West-Brabant.	a. Alle 16 gemeenten en relevante betrokken organisaties/professionals werkzaam bij lokale en (boven-) regionale maatschappelijke partners zijn geïnformeerd over de visie op de gefaseerde ketenaanpak en zij zijn op de hoogte van de inhoud van de doorontwikkeling van MDA++ in West-Brabant (eind 2019).
2. Informatie over verwachtingen bij aanpak MDA++ bij lokale en regionale relevante organisaties.	b. Alle 16 gemeenten en relevante betrokken organisaties/professionals weten wat er van hen verwacht wordt in het kader van de doorontwikkeling van MDA++ (eind 2019).
3. Gebruik lokale regiekaart (de-) escaleren bij opschaling naar fase 3 (donkerrood).	c. Alle 16 gemeenten zijn op de hoogte zodra het Interventieteam actief wordt in een gezin in de eigen gemeente in de situatie dat er een hoog risico is op escalatie van familiedrama of ernstig geweld of er zijn veelvuldige incidenten met direct gevaar voor veiligheid van betrokkenen; Hiervoor wordt aangesloten bij de afspraken die gemaakt zijn door iedere gemeente op grond van de lokale regiekaart (de-) escaleren (juni 2019).
Extra ambities	Resultaten 2019-2020
4. Versterking plegeraanpak Veilig Thuis en Juzt/Safegroup werken samen binnen Safegroup Ambulant Wonen, het Interventieteam, Veilig Thuis casusregie en Safegroup Ambulant met de inzet	d. In september 2019 is het plan van aanpak klaar voor de doorontwikkeling van de plegeraanpak voorzien van dekking van financiën en een doorkijk naar structurele financiering als blijkt dat de 3 onderdelen

²⁰ Kleinjan, M. (2019). Projectvoorstel Doorontwikkeling MDA++; Referentiewerkwijze Interventieteam huiselijk geweld West-Brabant.

van lotgenoten en ervaringsdeskundigen in het project 'De cirkel is rond'. Uit evaluatie²¹ blijkt dat de eerste resultaten effectief zijn. De wens leeft bij Veilig Thuis en samenwerkingspartners om de plegeraanpak door te ontwikkelen/uit te breiden met: • Oriëntatie op agressie-regulatie groepen (i.s.m. Dok, Ggz). • Alle plegers (casusregie VT en Interventieteam) een (opgelegd?) gespreksaanbod met een ervaringsdeskundige met als oogmerk: recidive fors beperken. • Inzet bij Preventief Huisverbod: als eerste signalen binnenkomen een aanbod van een ervaringsdeskundige. Juist ook om de drempel om over een bedreigende situatie te vertellen te verlagen. • Chat-functie beschikbaar stellen voor plegers (door ervaringsdeskundigen met coaching door professional) 6. 'Onderzoek naar poule van ervaringsdeskundigen in de keten; door ontwikkelen naar een soort sociaal uitzendbureau ervaringsdeskundigen, los van professionele organisaties. Bij de uitvoering van de verschillende onderdelen van de versterking plegeraanpak willen we nader bezien of op consultbasis enkele uren expertise van Sander van Arum (Civil Care) en Iva Bicanic (Landelijk Psychotraumacentrum & Centrum Seksueel Geweld) beschikbaar gesteld kan worden. Dit project wordt vanuit de regio gestart binnen Actielijn 2. Bij het landelijk programmateam GHNT zullen voor dit project middelen aangevraagd worden.	van de plegeraanpak goede resultaten laten zien.
Uiteraard worden alle activiteiten uitgevoerd conform het projectplan MDA++. In bijlage 2 is een factsheet opgenomen over de doorontwikkeling van MDA++. Samenvatting 6 deelprojecten: Samenwerking justitie- en zorgpartners: • Huiselijk Geweld Overleg en scenarioteam Seksueel Geweld • Actieoverleg Veilig Thuis en Justitiepartners • Samenwerken bij Strafbare kindermishandeling Uitvoeringspraktijk MDA++: • Interventieteam • Acute onveiligheid • Preventief huisverbod	

Hoe voeren we onze ambities m.b.t. actielijn 2 uit?

• Ontmoetingen inspiratie en delen informatie over de gefaseerde ketenaanpak en MDA++ • Factsheet MDA++ voor relevante partners • Beschikbaar stellen schriftelijke informatie voor gemeenten en lokaal werkende samenwerkingspartners • Trainingen organiseren op 3 plaatsen in de regio m.b.t. intersectorale samenwerking bij gefaseerde ketenaanpak in vorm van concrete casuïstiek • Verdiepende training op veiligheid en systeemgericht werken voor het Interventieteam Veilig Thuis • Kennis- en ervaringen delen via de regionale leerkring 'Stoppen en duurzaam oplossen' (4-6 gemeenten) Doel van de leerkringen in oprichting is om in samenspraak tussen gemeenten, voorzieningen, maatschappelijke partners en ervaringsdeskundigen: • Zicht te krijgen op wat werkt en niet werkt in de aanpak;
--

²¹ Ervaring met ervaring. De inzet van ervaringsdeskundigen binnen huiselijk geweld situaties geëvalueerd. GGD-West-Brabant. Evaluatie van de pilot 'De cirkel is rond', 7 mei 2019. Veilig Thuis, Safegroup/Juzt.

- Kennis en ervaringen te delen en verder te verspreiden in de regio;
- Witte vlekken in beeld te krijgen;
- Op basis van inzichten uit beleid en praktijk onderwerpen te agenderen voor het regionale programma.

Bij de leerkringen maken we gebruik maken van beschikbare cijfers over prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in brede omvang. De ambitie is om een basis te leggen voor het inrichten van een 'verbetercyclus' bij de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling.

- Propositie Versterking plegeraangepak opstellen en resultaten volgen
- Borging werken met de lokale regiekaarten 'de-) escaleren i.s.m. de 16 gemeenten en de beide Zorg- en Veiligheidshuizen Baronie en de Markiezen.
- Vanuit de regio West-Brabant willen we ons verbinden aan 'de Regionale Route naar 2021' voor MDA++. Dit betekent o.a. dat we gebruik maken van de handvatten die ontwikkeld zijn en worden en dat we werkzame bestanddelen benutten in onze lokale en regionale aanpak, we trekken samen op met andere regio's om van elkaar te leren, wisselen ervaringen uit en maken gebruik van de ondersteuning beschikbaar vanuit het landelijk programmateam Geweld hoort nergens thuis (zie bijlage 4).

6. Actielijn 3: Extra aandacht specifieke groepen

Een verzorgende die van een dementerende bejaarde hoort dat een collega dreigt hem te slaan als hij niet meewerkt; een burgemeester die een paar keer per jaar bij bezoek aan een diamanten bruidspaar 'voelt dat het niet goed zit': ouderenmishandeling is dichtbij, heel dichtbij, voor wie de signalen herkent. Minstens één op de twintig ouderen maakt na zijn of haar 65e een vorm van ouderenmishandeling mee. Maar we zien het maar weinig en we kunnen ook zeker meer adequaat handelen in dit soort situaties. De veiligheid van kwetsbare ouderen is een collectieve verantwoordelijkheid. Die verantwoordelijkheid nemen, betekent dat we echt meer moeten doen.

Bron: Katrien de Vaan. Regioplan (2019)²²

Wij signaleren dat voor een aantal specifieke doelgroepen met specifieke problemen om verschillende redenen extra aandacht nodig. Soms is er specifieke expertise nodig over de doelgroep of om de problemen eerder en beter in beeld te brengen. Het gaat om groepen die extra kwetsbaar zijn en niet altijd direct te herkennen zijn, zoals slachtoffers en plegers met een lichte verstandelijke beperking. Duurzaam oplossen of stoppen vraagt soms om een andere aanpak met specifieke expertise of er moeten andere organisaties bij worden betrokken. Als we voor deze specifieke groepen geen oog hebben, vallen ze tussen wal en schip. Voor 2019 en 2020 richten wij ons in het bijzonder op het voorkomen en bestrijden van ouderenmishandeling.

Ouderenmishandeling lijkt in enkele opzichten op kindermishandeling, waar het ook niet zelden gaat om onvermijdelijke afhankelijkheidsrelaties. Hulpbehoevende of eenzame senioren worden het slachtoffer van vaak nabije kennissen, hulpverleners of familieleden die hen bestelen of hen daadwerkelijk psychisch of fysiek kwelen. Daarmee worden de laatste levensjaren zeer onaangenaam.

Cijfers ouderenmishandeling Veilig Thuis en schatting aantallen op basis van onderzoek

Naar schatting één op twintig ouderen²³ heeft ooit te maken gehad met deze vorm van 'huiselijk' geweld. Jaarlijks is een op vijftig slachtoffer, dat zijn statistisch gezien alleen in West-Brabant ruim 14.000 slachtoffers. Het aantal ouderen neemt sterk toe, waardoor er een groter risico is op misbruik (financieel of anderszins). Daarmee ligt het aantal ouderen dat van mishandeling slachtoffer wordt in dezelfde range als het aantal kinderen (in elke klas gemiddeld één kind). Het doelgroeponderzoek is niet zuiver representatief voor de Nederlandse (oudere) bevolking. Na een steekproeftrekking konden mensen zich melden voor een verdiepend interview. Het wordt gecombineerd met een onderzoek onder 'informanten' uit zorg, vrijwilligerswerk en dienstverlening. Ook omdat een aanzienlijk hoger percentage (17 procent) van de ondervraagde ouderen meldt een ander te kennen die slachtoffer is geworden, verklaren de onderzoekers dat de resultaten veeleer een ondergrens van de prevalentie van ouderenmishandeling zijn.

Veilig Thuis rapporteert over 2018 de volgende aantallen betrokkenheid bij senioren 60+:

Tabel 4. Aantal senioren en betrokkenheid kinderen

	Onderzoeken	Casusregie
Aantal klanten ouder dan 60 jaar	0	19
Aantal klanten jonger dan 18 jaar	184	134
Leeftijd 0-4 jaar	22,03%	19,62%
Leeftijd 5-11 jaar	37,44%	17,31%
Leeftijd 12-17 jaar	21,59%	14,62%
Leeftijd 18 jaar en ouder	18,94%	48,46%
Onbekend	0,0 %	0,0%

²² Vaan. K. De, Ouderen langer veilig thuis! (2019). Artikel: <https://www.zorgwelzijn.nl/opinie-ouderen-langer-veilig-thuis/>

²³ Vaan, K. De, F. Kriek en R. Kwekkeboom (2018). *Als mantelzorg uit de hand loopt/ Basisaanpak ontspoorde mantelzorg: handreiking voor professionals en gemeenten*. Amsterdam. Regioplan.

De onderzoeken die Veilig Thuis heeft uitgevoerd in 2018 richtten zich uitsluitend op kinderen. In 19 huishoudens voerde Veilig Thuis casusregie waarbij inwoners van 60 jaar en ouder betrokken waren.

Specifieke kenmerken bij risico's op ouderenmishandeling²⁴

- Toenemende afhankelijkheid maakt kwetsbaar
Beperkingen nemen voor vele ouderen toe. Dit brengt hen in een afhankelijke situatie. Denk aan noodzakelijk hulp bij op orde brengen financiën en organiseren van het huishouden. Dat maakt deze ouderen meer kwetsbaar voor misbruik en mishandeling.
- Een veilig thuis voor ouderen is niet vanzelfsprekend
Lang niet alle situaties van ouderenmishandeling zijn zichtbaar. De signalen die er wel zijn, wijzen op ernstige en voor een deel strafbare situaties.
- Handelen gebeurt te weinig
De belangrijkste oorzaak hiervan is het taboe om te benoemen wat we zien. Wie zijn wij om iets te vinden van hoe anderen met elkaar omgaan? En wat als we iemand onterecht beschuldigen? We zijn onvoldoende in staat om op een eenvoudige, niet-beschuldigende manier te benoemen wat we zien en te vragen of het wel goed met iemand gaat. Ook speelt de vraag waar de grens ligt tussen liefdeloosheid en mishandeling, tussen gebruik en misbruik? En wie stelt de grens? Als grenzen overschreden worden, dan handelen slachtoffers en omstanders daar nog niet zomaar naar. Ze moeten eerst weten wat ze kunnen doen. En ze moeten vertrouwen hebben dat handelen ook leidt tot verbetering van de situatie.
- Aanpak ouderenmishandeling is niet eenvoudig
Veel ouderen die slachtoffer worden van misbruik en mishandeling zijn wilsbekwaam en sterk afhankelijk van degenen die hen mishandelden. Dat maakt de aanpak ingewikkeld. De aanpak vraagt veel en specialistische kennis maar ook creativiteit.
- Samenwerking nodig tussen veiligheid, zorg en welzijn
Deze samenwerking is nodig om de situatie te keren, om het veilig te maken, om zo veel mogelijk aan de wensen van ouderen zelf tegemoet te kunnen komen en de relatie tussen de oudere en diens naasten te behouden of te herstellen.

Wij realiseren ons dat we in ons beleid rond ouderen en zorg veel meer rekening moeten houden met de risico's van ouderenmishandeling. Eind 2018 hebben we afgesproken onze focus binnen actielijn 3 te leggen op de bestrijding van ouderenmishandeling. We zien hier een taak voor onszelf om de verschillende ketens en domeinen meer samen te laten werken.

Omschrijving ouderenmishandeling²⁵

Ouderenmishandeling is het handelen of het nalaten van handelen van al degenen die in een terugkerende persoonlijke of professionele relatie met de oudere (iemand van 65 jaar of ouder) staan, waardoor de oudere persoon lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade lijdt dan wel vermoedelijk lijden zal, en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid.

We onderscheiden vijf vormen die dikwijls in combinatie voorkomen: fysieke mishandeling, psychische mishandeling (incl. schending van recht op privacy), verwaarlozing, financieel misbruik en seksueel misbruik.

Soms wordt schending van rechten als een aparte vorm benoemd, maar alle vormen van ouderenmishandeling zijn in wezen schending van rechten van ouderen.

Ambities actielijn3: Specifieke groepen - Focus 2019 Ouderenmishandeling

Ambities	Resultaten 2019-2020-2021
1. Borging bestrijding ouderenmishandeling op lokaal niveau (eerder en beter in beeld, stoppen mishandeling en werken aan herstel)	a. Iedere gemeente in West-Brabant heeft een lokaal plan waardoor de aanpak van ouderenmishandeling op lokaal niveau is geborgd (preventie, (vroeg-) signalering, hulpverlening en nazorg aan ouderen en

²⁴ Zie voetnoot 20.

²⁵ <https://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/ouderenmishandeling>

	hun netwerk (incl. aanpak ontspoorde mantelzorg). In deze aanpak is ook expliciet aandacht voor ouderen met een migratieachtergrond (eind 2020).
2. Ouderenmishandeling is eerder en beter in beeld	b. Signalen van (vermoedens van) ouderenmishandeling worden eerder gezien door slachtoffers zelf en omstanders. We zien dit terug doordat het aantal adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis toeneemt jegens ouderen (2020 in vergelijking met 2018)
	c. Signalen van (vermoedens van) ouderenmishandeling worden eerder gezien en bespreekbaar gemaakt door lokaal werkende professionals, vrijwilligers e.d. Dit zien we terug doordat het aantal adviezen en meldingen bij Veilig Thuis toeneemt jegens ouderen (2020 in vergelijking met 2018)
3. Werken met aandachtsfunctionarissen	d. Iedere gemeente in West-Brabant heeft een of meerdere aandachtsfunctionarissen met specialisatie ouderenmishandeling beschikbaar voor alle medewerkers in gemeentelijke dienst die klantcontacten hebben (eind 2020).
4. Verder ontwikkelen van een werkwijze ouderenmishandeling door Veilig Thuis	e. Er is een beproefde werkwijze ontwikkeld waarbij de inzet op ouderenmishandeling van Veilig Thuis goed aansluit bij de werkwijze van de lokale teams (eind 2020).
5. Samenhangende (integraler) aanpak plegers van ouderenmishandeling (vaak is bij plegers sprake van meerdere kwetsbaarheden, zoals psychische klachten, dementie, LVB, eenzaamheid, verslavingsproblematiek en financiële problemen).	f. Er is een beproefde werkwijze ontwikkeld door gemeenten en ketenpartners waarbij de aanpak van plegers van ouderenmishandeling meer in samenhang wordt aangepakt (eind 2021).

Hoe voeren we onze ambities m.b.t. actielijn 3 uit?

• Ontmoetingen inspiratie en delen kennis en informatie over ouderenmishandeling lokaal en regionaal • Weerbaarheid ouderen versterken in de vorm van laagdrempelige informatie • Gebruik van basisaanpak ontspoorde mantelzorg voor gemeenten • Trainingen signaleren ouderenmishandeling, bespreekbaar maken voor professionals en vrijwilligers • Verkenning lokale campagnes in aansluiting op landelijke campagnes • Goede voorbeelden onder de aandacht brengen in de vorm van informatie uitwisseling (een goed voorbeeld is de eerste Lokale Alliantie preventie ouderenmishandeling i.o. in Rucphen) • Propositie opstellen werkwijze Veilig Thuis en lokale professionals • Propositie opstellen samenhangende aanpak plegers ouderenmishandeling • Verspreiding Nieuwsbrief • Beschikbaar stellen schriftelijke informatie voor gemeenten en lokaal werkende samenwerkingspartners • Kennis- en ervaringen delen via de regionale leerkring 'Ouderenmishandeling' (4-6 gemeenten): Doel van de leerkringen in oprichting is om in samenspraak tussen gemeenten, voorzieningen, maatschappelijke partners en ervaringsdeskundigen: - Zicht te krijgen op wat werkt en niet werkt in de aanpak; - Kennis en ervaringen te delen en verder te verspreiden in de regio; - Witte vlekken in beeld te krijgen; - Op basis van inzichten uit beleid en praktijk onderwerpen te agenderen voor het regionale programma. Bij de leerkringen maken we gebruik maken van beschikbare cijfers over prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in brede omvang. De ambitie is om een basis te leggen voor het inrichten van een 'verbetercyclus' bij de
--

bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling.

- Vanuit de regio West-Brabant willen we ons verbinden aan 'de Regionale Route naar 2021' voor ouderenmishandeling. Dit betekent samengevat dat we gebruik maken van de handvatten die ontwikkeld zijn en worden en dat we werkzame bestanddelen benutten in onze lokale en regionale aanpak, we trekken samen op met andere regio's om van elkaar te leren, wisselen ervaringen uit en maken gebruik van de ondersteuning beschikbaar vanuit het landelijk programmateam Geweld hoort nergens thuis (zie bijlage 4).

7. Monitoren van beleid

Het landelijk programma 'Geweld hoort nergens thuis' wil ook monitoren wat er met het beleid gebeurt in de verschillende regio's en lokaal. Als regio hanteren wij daarbij als uitgangspunt dat zoveel mogelijk aansluiting wordt gezocht bij informatie die nu ook al kan worden gegeneerd en instellingen en hun medewerkers niet extra belast worden met het aanleveren van nieuwe informatie. De wijze van monitoren ligt nog niet vast. Wij gaan er van uit dat er een concreet voorstel volgt voor de monitoring van het regionale programma in nauw overleg tussen de ambtelijke werkgroep Geweld hoort nergens thuis (werkgroep GIA), Veilig Thuis, GGD (onderzoeksafdeling), de projectleider MDA++ en de regionaal programmaleider Geweld hoort nergens thuis met eventuele ondersteuning van onderzoeksafdeling gemeente Breda en vanuit het landelijk programma. Dit voorstel zien wij uiterlijk in oktober 2019 tegemoet.

Voor actielijn 1 en 3 'Eerder en beter in beeld' en 'Ouderenmishandeling' lijken de volgende indicatoren (vooralsnog) bruikbaar:

- Het aantal unieke betrokkenen (jeugdigen en volwassenen zelf, ouderen zelf en omstanders, familie, melders) etc. die met Veilig Thuis van doen hebben;
- De mate waarin professionals in staat zijn te signaleren en vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling én ouderenmishandeling te bespreken; veiligheids- en herstelplannen op te stellen e.d. en dat iedere professional werkt volgens de meldcode en daarbij behorende afwegingskader (hiervoor dient wellicht nog een 'maat' bepaald te worden);
- Betrokken kinderen en volwassenen én ouderen zelf zijn in toenemende mate in staat om huiselijk geweld en kindermishandeling en vermoedens daarvan te bespreken.

Voor actielijn 2 'Stoppen en duurzaam oplossen' lijken de volgende indicatoren (vooralsnog) bruikbaar:

- Het aantal unieke betrokkenen bij huisverboden en de inzet van het interventieteam door Veilig Thuis. In hoeverre zien we een positieve ontwikkeling in verbetering van stabiele veiligheid in deze gezinnen en huishoudens? De drie pilotprojecten MDA++ en de twee referentieprojecten MDA++ worden gevolgd via een effectiviteitsonderzoek dat wordt uitgevoerd door Verwey-Jonkerinstituut. Op dit moment wordt de opzet van dit onderzoek uitgewerkt. Bij deze uitwerking is de regionale projectleider MDA++ West-Brabant en Veilig Thuis West-Brabant betrokken.

8. Financiën regionaal programma Geweld hoort nergens thuis

De middelen voor huiselijk geweld en kindermishandeling (GIA) in onze regio bestaan uit middelen die het rijk in de vorm van een decentralisatie-uitkering “vrouwenopvang en huiselijk geweld” (DUVO) aan centrumgemeente Breda beschikbaar stelt, en middelen uit de eigen begrotingen van de regiogemeenten.

1. Veilig Thuis WB

Vanuit de DUVO wordt conform het “meerjarenperspectief voor Veilig Thuis” in de periode 2018 t/m 2021 een vast bedrag per jaar voor de subsidie aan VTWB gereserveerd (€ 1.490.000 per jaar). De regiogemeenten dragen gezamenlijk (naar rato van inwoneraantallen) per jaar € 5.481.048 in deze subsidie bij; opgeteld leidt dit tot een subsidieplafond van **€ 6.971.048 p/j**. Daarnaast ontvangt Veilig Thuis WB aanvullende subsidie voor het uitvoeren van de zogenaamde “radarfunctie”. Voor deze taakuitbreiding heeft het rijk in de DUVO aanvullende middelen beschikbaar gesteld: in 2019 was dit € 1.136.000, in 2020 wordt dit € 1.196.000 en vanaf 2021 € 1.366.000 structureel. Deze “radarmiddelen” worden aan het subsidieplafond voor VTWB toegevoegd, voor zover VTWB onderbouwt dat ze voor deze taakuitbreiding nodig zijn.

2. Vrouwenopvang (Juzt/Safegroup en IMW Breda)

Vanuit dezelfde DUVO worden ook de kosten voor **vrouwenopvang** (en enkele daaraan gekoppelde activiteiten van het maatschappelijk werk) betaald, in 2019 en 2020 gaat het om **€ 2.715.500** per jaar. Gemeenten betalen hier niet uit eigen middelen aan mee.

3. Programma GHNT

Voor uitwerking van een regionaal programma heeft het rijk (ook weer via aanvulling op de DUVO) de volgende middelen toegevoegd:

- Kosten regionaal programmaleider: € 75.000 p/j gedurende 2019/2020/2021
- Kosten referentieproject MDA++: € 50.000 p/j gedurende 2019/2020/2021
- Activiteitenmiddelen landelijk programma: PM

Daarnaast zijn uit de jaren tot en met 2018 nog eenmalige restbedragen gereserveerd in de begroting voor huiselijk geweld van de centrumgemeente Breda. (besluitvorming bij vaststelling jaarrekening 2018). Dit wordt als “stelpost” hieronder in beeld gebracht.

Zonder een beroep te doen op aanvullende eigen bijdragen van de regiogemeenten is hiermee een voorlopige begroting voor het regionaal programma GHNT opgesteld. Vooruitlopend op verbreding van de Gemeenschappelijke Regeling voor Veilig Thuis, zal de voorlopige programmabegroting zoveel mogelijk door de regionale stuurgroep en de colleges van de regiogemeenten kunnen worden vastgesteld. Voor de inmiddels aangegane verplichtingen in 2019 is deze besluitvorming noodgedwongen “met terugwerkende kracht”.

In hoofdlijnen ziet de begroting voor regionale inzet in het programma Geweld hoort nergens thuis er als volgt uit:

Geraamde uitgaven programma GHNT	2019	2020	2021
Programmaleider GHNT regio (tlv DUVO)	80.000	75.000	70.000
Activiteitsbudget GHNT (tlv “stelpost”)	15.000	15.000	15.000
Projectleider MDA++ (tlv DUVO)	66.500	65.000	5.000
Activiteitsbudget MDA++ (tlv DUVO)	3.500	5.000	5.000
Indicatie “stelpost” (tbv GHNT en MDA++)	65.000	80.000	90.000
Bijdragen vanuit landelijk programma GHNT voor activiteiten in regio WB	PM	PM	PM

Geraadpleegde bronnen

- Alink, L., R. van IJzendoorn, M. Bakermans-Kranenburg, F. Pannebakker, T. Vogels Tweede Kamer (2017–2018). Geweld hoort nergens thuis. Brief van de ministers De Jonge (VWS) en Dekker (Rechtsbescherming). Kamerstuk 28 345, nr. 185.
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28345-185.html>
- Augeo Foundation/Verwey-Jonker Instituut (2018). Werkt de aanpak van kindermishandeling en partnergeweld? Eerste resultaten. Utrecht. Verwey Jonker Instituut.
<https://www.augeo.nl/actueel/onderzoek-aanpak-kindermishandeling-in-volle-gang>
- Augeo: <https://www.augeo.nl/nl-nl/handle-with-care>
- Bakker, L., B. Witkamp en M. Timmermans (2018). Aard en omvang ouderenmishandeling. Den Haag. WODC/Amsterdam. Regioplan.
- Doorn, van S. Breda 30 maart 2019. Veilig Thuis West-Brabant 2018 t.b.v. GIA. *Cijfers onder voorbehoud van formele goedkeuring*.
- Dusseldorp & Vogels ref: KvL/GB2010.073. ACE study in Nederland (TNO) door Kuiper, Zie ook: <https://wij-leren.nl/trauma-kindermishandeling-jeugdervaringen.php>
- Felliti, F., "Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults". Dr. Vincent J. Felliti et al. Felliti. American Journal of Preventive Medicine in 1998, Volume 14, pages 245-258. Kaiser Permanente. San Diego.
<https://www.huiselijkgeweld.nl/dossiers/ouderenmishandeling>
- Kleinjan, M. (2019). Projectvoorstel Doorontwikkeling MDA++; Referentiewerkwijze Interventieteam huiselijk geweld West-Brabant.
- Lamers-Winkelmann, F., 'Geweld-ige kinderen'. VU Amsterdam – Kinder en Jeugd Trauma Centrum Aardenhout/Haarlem. Tijdens de Nederlands-Vlaamse conferentie over huiselijk geweld. Middelburg. 2001.
- Lokale startfoto's gemeenten West-Brabant (voorjaar 2019). Regionaal programma Geweld hoort nergens thuis.
- Nationale Ombudsman. 2017. Vrouwen in de knel. Zie ook:
<https://www.nationaleombudsman.nl/nieuws/onderzoeken/2017075-vrouwen-in-de-knel>
- NJi <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Kindermishandeling/Signaleren-van-kindermishandeling>
- Rooijen, K. van, C. Bartelink en T. Berg (2013). Risicofactoren voor fysieke en emotionele mishandeling en verwaarlozing. Utrecht. Nederlands Jeugd Instituut. [
<https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Risicofactoren-kindermishandeling.pdf>]
- Rijksoverheid (2018). Geweld hoort nergens thuis: Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnota-s/2018/04/25/geweld-hoort-nergens-thuis-aanpak-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling>
- De rechtbank Zeeland-West-Brabant, de Raad voor de Kinderbescherming en de gemeenten in de regio werken aan een aanpak, waarbij voor kinderen in complexe echtscheidingen eerder adequate hulp kan worden ingezet. Contactpersonen: rechters mr. Drs. P.H.J. (Ina) Slot en mr. J.H.M. van Oijen.
- Schol, H. "Hoe kan het dat niemand dit eerder heeft gezien...?". Schetsen van beleid en praktijk als opmaat naar een nieuw regionaal programma voor de bestrijding van huiselijk geweld en kindermishandeling voor West-Brabant.
- Speetjens, P., Thielen, F., Have, M. ten, Graaf, R. de, & Smit, F. (2016). Kindermishandeling: economische gevolgen op de lange termijn. Tijdschrift voor psychiatrie, 58, 7060711.
- Steketee, M. (2017). De olifant in de (kinder)kamer. Oratie bij aanvaarding van de leerstoel 'Intergenerationele overdracht van geweld in gezinnen' bij de faculteit sociale wetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Ook: <https://www.verwey-jonker.nl/doc/2017/de-olifant-in-de-kinder-kamer.pdf>
- Team Kim is een initiatief van Kim van Laar, pedagoog en ervaringsdeskundige.
<http://www.team-kim.nl/>
- Toezicht Sociaal Domein/Samenwerkend Inspecties Jeugd en Sociaal domein, Leren van Calamiteiten 2, Veiligheid van kinderen in kwetsbare gezinnen. Zie ook: <https://www.inspectie-jenv.nl/Publicaties/rapporten/2016/05/30/leren-van-calamiteiten-2>
- Veen, H. van der en S. Bogaerts (2010). Huiselijk geweld in Nederland. Tilburg: Universiteit van Tilburg en WODC. <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/1573e-overkoepelend-eindrapport-huiselijk-geweld.aspx>
- Vaan, K. de, L. Bakker, Y. Kelders en M. Kruithof (2018). Nog een weg te gaan. Stad van zaken aanpak ouderenmishandeling eind 2017. Amsterdam. Regioplan.

- Vaan, K. de, F. Kriek en R. Kwekkeboom (2018). Als mantelzorg uit de hand loopt/ Basisaanpak ontspoorde mantelzorg: handreiking vormprofessionals en gemeenten. Amsterdam. Regioplan.
- Vaan. K. De, Ouderen langer veilig thuis! (2019). Artikel: <https://www.zorgwelzijn.nl/opinie-ouderen-langer-veilig-thuis/>
- Vögtlander, L. en S. Van Arum (2016). Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risicogestuurde zorg. Den Haag. VNG en GGD-GHOR Nederland. Zie ook: <https://www.ggdghorkennisnet.nl/thema/veilig-thuis/publicaties/publicatie/15443-visiedocument-gefaseerde-ketensamenwerking>
- WRR (2017). Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid. Den Haag. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Zie ook: <https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2017/04/24/weten-is-nog-geen-doen>

Bijlage 1 Drie actielijnen programma Geweld hoort nergens thuis

Eerder en beter in beeld

Besprekbaar maken
Werkgevers alerter maken
Zorgen dat professionals met de meldcode werken
Veilig Thuis versterken
Verbeteren feiten-onderzoek
Lokale teams versterken
Forensisch medische expertise versterken

Stoppen en duurzaam oplossen

Multidisciplinair en systeemgericht samenwerken
Traumascreening en passende hulp
Plegeraangepak
Scholen sneller informeren
Opvang en passende ondersteuning voor slachtoffers verbeteren

Specifieke groepen

Slachtoffers seksueel geweld
Slachtoffers loverboys en mensenhandel
Slachtoffers eengerelateerd geweld en huwelijksdwang
Kinderen in kwetsbare opvoedingssituaties
Complexe scheidingen
Slachtoffers ouderenmishandeling

Bijlage 2: Factsheet MDA++ doorontwikkeling West-Brabant 2019-2021

FACTSHEET

MDA++ doorontwikkeling West-Brabant 2019-2021

Multi Disciplinaire Aanpak + Specialistisch en + Intersectoraal gericht op complexe en structurele vormen van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld

Waarom een multidisciplinaire aanpak?

Bij complexe vormen van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld, waar meerdere problemen tegelijk spelen, is steeds meer het besef ontstaan dat hier een multidisciplinaire aanpak nodig is. Wanneer de inzet van reguliere hulp en andere interventies maximaal is beproefd en niet heeft geleid tot het duurzaam oplossen van deze structurele onveiligheid (en dus het creëren van duurzame veiligheid), is langdurige inzet nodig van psychosociale, medische, forensische en justitiële specialisten, in samenwerking met het gezin zelf en anderen (school, familie, lokaal veld, etc.).

Lange termijn, systeemgericht, multidisciplinair, + specialistisch + intersectoraal: MDA++

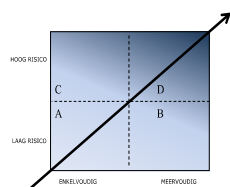
Voor de aanpak hiervan is het [Kwaliteitskader MDA++](#) ontwikkeld. Bij een MDA++ maken professionals (zorg en justitie) -met het gezin- een *gezamenlijk* plan. Dit plan wordt doelgericht en in samenhang met elkaar afgestemd en uitgevoerd en systeemgericht opgepakt.

Visie op gefaseerde aanpak

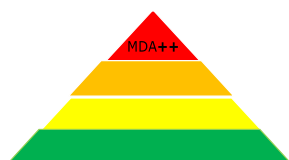

Gedurende het hele proces focus op veiligheid

Om de cirkel van geweld en verwaarlozing blijvend te doorbreken is het noodzakelijk dat er multidisciplinair en systeemgericht wordt gewerkt. Deze veranderstrategie is gebaseerd op de visie dat we eerst samenwerken voor veiligheid, en vervolgens samenwerken om de oorzaken die ten grondslag liggen aan de onveiligheid aan te pakken via risico gestuurde en herstelgerichte zorg¹.

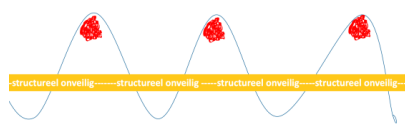

Casusstiek MDA++ bevindt zich met name in vak D

Ervaringsgegevens tot nu toe in diverse regio's:
1%- 4% meldingen VT vraagt om MDA++

MDA++ structurele onveiligheid met episodes van acute onveiligheid

MDA++ is expliciet gericht op het doorbreken van het patroon van geweld en verwaarlozing (structurele onveiligheid). In dit patroon van geweld en verwaarlozing doen zich ook situaties voor waarin het acuut onveilig is voor een of meer leden van het gezin/huishouden. De inzet van MDA++ op het doorbreken van het patroon van geweld en verwaarlozing moet verbonden zijn aan de inzet van organisaties in situaties van acute onveiligheid, en andersom.

Landelijke richtlijn criteria voor MDA++

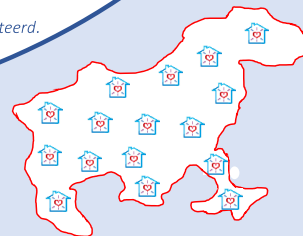
1. In het gezin of huishouden is het structureel onveilig en is de reguliere inzet maximaal beproefd en heeft niet tot een gewenst resultaat geleid. Er is geen samenhangende en doelgerichte aanpak die aansluit bij de problematiek van het gezin.
2. Structureel onveilig is het in gezinnen en huishoudens waar zich herhalende of voortdurende onveilige en schadelijke gebeurtenissen en situaties voordoen*. Kenmerken van deze gezinnen en huishoudens zijn:
 - Er is een (lange) geschiedenis van meldingen en/of hulpverlening (vrijwillig/forensisch);
 - Er is hoog risico op escalatie van familiedrama of ernstig geweld, er zijn veelvuldige incidenten met direct gevaar voor veiligheid van betrokkenen;
 - Binnen het gezin of huishouden is er problematiek op meerdere leefgebieden zoals verstandelijke beperking, verslaving, armoede, psychiatrie en emotionele verwaarlozing.

* Dit is de definitie zoals deze in het triage instrument van Veilig Thuis wordt gehanteerd.

Regionaal programma

Geweld hoort nergens Thuis; actielijn 2

¹ Landelijk visiedocument van Vogtlander, L & Van Arum, S. (2016). Eerst samenwerken voor veiligheid, dan samenwerken voor risico gestuurde zorg. Civil Care.

FACTSHEET

Project doorontwikkeling MDA++ in regio West-Brabant 2019-2021

De zes bouwstenen voor een dekkende infrastructuur van MDA++ in regio West-Brabant

West-Brabant landelijk gekozen als referentiewerkwijze MDA++

In het land zijn drie pilots gestart waarbij de verschillende samenwerkende partijen letterlijk zijn samengebracht onder één dak in de vorm van een Multidisciplinair Centrum voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Met deze pilots wordt invulling gegeven aan de hypothese dat met het onder één dak brengen van samenwerkende partijen in de vorm van een Multidisciplinair Centrum betere resultaten worden bereikt. In Nederland zijn ook andere modellen in gebruik, waarbij de multidisciplinaire samenwerking anderszins vorm krijgt en niet vanuit een centrummodel. Het Landelijk Actieprogramma Geweld hoort nergens thuis heeft het Interventieteam Huiselijk Geweld in West-Brabant betrokken als één van de referentiewerkwijzen. Voor het project "Doorontwikkeling MDA++: Referentiewerkwijze Interventieteam Huiselijk Geweld West-Brabant" is een afzonderlijk projectvoorstel opgesteld.² De inhoud van dit voorstel betreft de doorontwikkeling van MDA++ in West-Brabant door middel van inzet van zes samenhangende bouwstenen.

Doorontwikkeling van MDA++ in regio West-Brabant: zes bouwstenen

De doorontwikkeling van MDA++ in regio West-Brabant richt zich op twee thema's: 1) verstevigen van de samenwerking tussen justitie- en zorgpartners en 2) het versterken van MDA++ in de praktijk. De zes bouwstenen voor een dekkend infrastructuur van MDA++ in regio West-Brabant zijn als volgt:

Verstevigen van de samenwerking justitie- en zorgpartners

In kader van MDA++ is afstemming en samenwerking tussen justitie- en zorgpartners essentieel. Het versterken van deze samenwerking leidt tot een meer doelgericht en samenhangend plan voor gezinnen om geweld te doorbreken. Doel is *samen werken* aan directe veiligheid en acties veilig, snel en doeltreffend in te zetten. Dit leidt tot de volgende 3 deelprojecten:

① Huiselijk Geweld Overleg en Scenarioteam Seksueel Geweld

Doel is een verstevigde samenwerking met ketenpartners op gebied van MDA++ en sneller in samenspraak met direct betrokkenen inzet van hulp in complexe zaken.

② Actieoverleg Veilig Thuis en Justitiepartners

Doel is om middels het Actieoverleg samen met Veilig Thuis en justitiepartners bepaalde casuïstiek vroegtijdig af te stemmen en de effectiviteit in complexe zaken te vergroten en komen tot een interdisciplinair en tactisch plan om onveiligheid te doorbreken.

③ Samenwerken bij strafbare kindermishandeling

Doel is dat bij strafbare kindermishandeling, zoals bij letsel of uitlatingen van een kind, de gezamenlijk interventies op elkaar worden afgestemd en versterkt.

Versterken van de MDA++ in de praktijk

De uitvoeringspraktijk van MDA++ moet verder doorontwikkeld worden. Het Interventieteam is een vorm van MDA++, echter nog alleen gericht op huiselijk geweld en niet op acute situaties. Daarnaast is de verwachting dat preventief inzet van huisverbod ondersteunend kan zijn aan de uitvoeringspraktijk van MDA++. Dit leidt tot de volgende 3 deelprojecten:

④ Interventieteam

Doel is in de doorontwikkeling van het Interventieteam dat de aanpak voor structureel geweld wordt versterkt in situaties waar reguliere interventies onvoldoende effectief zijn gebleken en deze uit te breiden naar kindermishandeling.

⑤ Acute onveiligheid bij huiselijk geweld en kindermishandeling

Doel is een dekkend aanbod van MDA++ op acute onveilige situaties op gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling in regio West-Brabant. Acute onveiligheid bij seksueel geweld is geborgd in het Centrum Seksueel Geweld (CSG) en reeds operationeel.

⑥ Versterken van inzet (preventief) Tijdelijk Huisverbod

Doel is te onderzoeken op welke wijze huisverboden sneller (preventief) en vaker ingezet kunnen worden en deze ondersteunend kunnen zijn in MDA++.

Partners MDA++

Veilig Thuis
Specialistische zorg
Openbaar Ministerie
Ziekenhuis

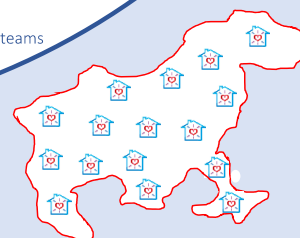
Politie
GGZ
GGD
Gemeenten
RvdK
Reclassering

(Crisis)opvang
Veiligheidshuis
Lokaal veld; wijkteam/jeugdteams
Gecertificeerde Instellingen
LECK
NFI

Regionaal programma

Geweld hoort nergens Thuis; actielijn 2

² Kleinjan, M. (2019). Projectvoorstel Doorontwikkeling MDA++; Referentiewerkwijze Interventieteam huiselijk geweld West-Brabant.

Bijlage 3 Aantallen producten Veilig Thuis 2018 per gemeente

Tabel 2. Aantal ondersteuning, adviezen, meldingen van (vermoedens) huiselijk geweld en kindermishandeling, onderzoeken, casusregie en huisverboden per gemeente 2018 door Veilig Thuis

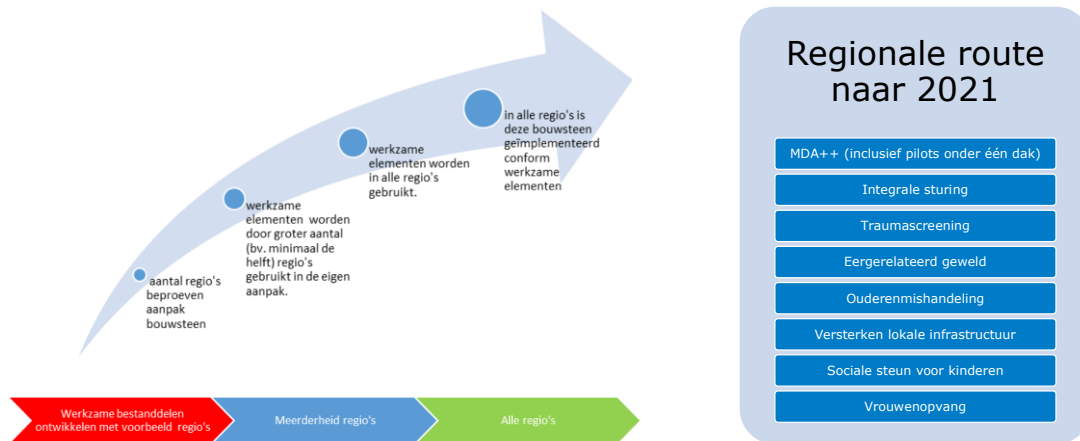
	Aantal inwoners 2017	Aantal onder- steuning	Aantal Advie- zen	Aantal Meldin- gen	% Meldin- gen	Aantal Onder- zoeken	Aantal casusregie	Aantal Huis- verboden	Interventie- team
Aalburg	13.106	14	23	76	0,6	3	2		1
Alphen-Chaam	10.074	3	20	48	0,5	2	0		
Baarle-Nassau	6803	0	11	45	0,7	1	3	1	
Bergen op Zoom	66.156	16	243	580	0,9	20	13	2	8
Breda (2019)	184.069	31	802	1842	0,1	51	46	23	18
Drimmelen	26.992	2	51	161	0,6	4	4	3	
Etten-Leur	43.382	2	141	361	0,8	11	9	8	3
Geertruidenberg	21.529	2	63	197	0,9	4	4	3	
Halderberge	29.872	30	62	226	0,8	6	8	1	2
Moerdijk	36.981	8	107	248	0,7	11	4	2	1
Oosterhout	55.005	56	184	617	0,1	24	18	9	3
Roosendaal	77.127	6	270	668	0,9	13	16	6	19
Rucphen	22.371	0	45	155	0,7	3	6	4	3
Steenbergen	24.815	5	65	133	0,5	4	3	2	3
Tholen	25.547		7	105	0,4		4	3	
Werkendam	26.940	6	66	151	0,6	5	3	1	1
Woensdrecht	21.769	10	35	133	0,6	3	1		4
Woudrichem	14.598	3	36	86	0,6	4	1	1	1
Zundert	21.987	0	31	129	0,6	1	7	1	3
Buiten regio*			87	69		1	1		
Onbekend			753	9					
Totaal aantal inwoners West-Brabant	718.345	194	3102	6039		171	153	70	70

Bijlage 4 Herkomst meldingen Veilig Thuis 2017 en 2018

Melders West-Brabant	Aantal 2017	% 2017	Aantal 2018	% 2018
Anders	39	0,52		
Anders beroepsmatig	55	0,73	97	1,61
Anders gezondheidszorg	87	1,15	266	4,40
Anders jeugdzorg	10	0,13	16	0,26
Anders onderwijs	4	0,05	11	0,18
Anders, niet beroepsmatig	44	0,58	46	0,76
Arts of verpleegkundige jeugdgezondheidszorg	16	0,21		
Arts of verpleegkundige ziekenhuis/ spoedeisende hulp	86	1,14		
Basisonderwijs	24	0,32	69	1,14
Buurtbewoner	109	1,44	141	2,33
Direct betrokkene, jeugdige	2	0,03	24	0,40
Direct betrokkene, pleger	1	0,01		
Direct betrokkene, volwassen slachtoffer	27	0,36		
Direct betrokkene, volwassene	50	0,66	149	2,47
Familielid van direct betrokkene	94	1,24	116	1,92
Gecertificeerde Instelling	34	0,45	64	1,06
Geriatr	2	0,03	1	0,02
GGZ	13	0,17	40	0,66
GZ-psycholoog (zelfstandig)	9	0,12		
Huisarts	19	0,25	38	0,63
Huisarts of praktijkondersteuner	15	0,20		
Justitie	4	0,05	4	0,07
Kinderarts	16	0,21	25	0,41
Kinderopvang	2	0,03	9	0,15
Leerplichtambtenaar	1	0,01		
Lid ZAT-team school, leerkracht, directeur	54	0,71		
Maatschappelijke ondersteuning/lokaal veld/wijkteams (Welzijn en Jeugd)	31	0,41	109	1,80
Medewerker AMHK	18	0,24		
Medewerker bij gemeente, overig	7	0,09		
Medewerker gecertificeerde instelling	32	0,42		
Medewerker jeugdhulpaanbieder	12	0,16		
Medewerker maatschappelijk werk/welzijnsorganisatie	15	0,20		
Medewerker thuiszorg	4	0,05		
Medewerker vrouwenopvang	7	0,09		
Medewerker wijkteam	6	0,08		
Onbekend	22	0,29		
Persoon behorend tot het sociale netwerk	58	0,77	73	1,21
Politie	6488	85,81	4702	77,86
Professional anders dan bovenstaande	10	0,13		

Regionale route naar 2021 (1)

Regionale route naar 2021 (2)

Wat betekent deelname?

- De regio zet in 2019 stappen om op het betreffende thema (delen van) de doelen GHNT te realiseren.
- De regio deelt de plannen, de voortgang en de (tussen)resultaten m.b.t. het betreffende thema met het programmateam, mede t.b.v. de voortgangsrapportages.
- De regio is bereid succesverhalen, geconstateerde knelpunten en werkzame bestandsdelen te delen met andere regio's en het programma (o.a. via publicaties).
- De regio is bereid vanuit de ervaringen die zij opdoen, een bijdrage te leveren aan de te ontwikkelen handvatten door het programma GHNT.

Welke ondersteuning?

- Het bijeenbrengen van regio's die zich hebben verbonden aan eenzelfde thema, zodat zij van elkaar kunnen leren.
- Het aanbieden van kennis en inzichten op dit gebied (bv. door het bijeenbrengen van regio's en experts).
- Het actief zichtbaar maken van successen in de regio.
- Het benutten van de programmastructuur om structurele of bovenregionale problemen te agenderen (kernteam, stuurgroep).
- Het benutten van het programmateam om knelpunten te agenderen bij andere relevante programma's als 'Zorglandschap' en 'Zorg voor de Jeugd'.

Regionale route naar 2021 (3)

Planning

- Maart-april uitvraag bij regio's
- Medio mei regio's bekend
- Juni officiële aftrap regionale route naar 2021

GHNT: 3 pijlers

Ontwikkeling handvatten programmteam

- MDA++ (inclusief pilots onder één dak)
- Integrale sturing
- Traumascreening
- FMEK
- Versterken lokale infrastructuur
- Sociale steun voor kinderen
- ...

Regionale route naar 2021

- MDA++ (inclusief pilots onder één dak)
- Integrale sturing
- Traumascreening
- Eergerelateerd geweld
- Ouderenmishandeling
- Versterken lokale infrastructuur
- Sociale steun voor kinderen
- Vrouwenopvang

Van Denken naar Doen aanpak

- Plegeraangepak
- Eergerelateerd geweld
- Kinderen in kwetsbare opvoedingssituaties
- Bespreikbaar maken hg en kimi
- ...

Bijlage 6 Verdragen en wettelijke kaders

Het tegengaan van huiselijk geweld in alle vormen en het bevorderen van veiligheid binnen gezinnen/ huishoudens zijn opgaven die voortkomen uit wettelijke verplichtingen en internationale verdragen. Specifiek voor kinderen en andere kwetsbare groepen zijn er verdragen waar Nederland zich bij aangesloten heeft.

- Het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind (1990) is voor Nederland op 8 maart 1995 in werking gestreden en ziet toe op Participation, Provisions and Protections. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) stelt in haar beleidsbrief van 27-11-2017 dat veilig, gezond en kansrijk opgroeien de kern is van het VN-Kinderrechtenverdrag en daarmee de grondslag van het jeugdbeleid 'Alle kinderen moeten veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien. Zij kunnen zich ontwikkelen en meedoen' – VN-Kinderrechtenverdrag.
- Gemeenten hebben op grond van de Wmo en de Jeugdwet een verantwoordelijkheid in het tegengaan van huiselijk geweld en het bieden van hulpverlening en waar nodig opvang aan inwoners die slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Op grond van de Wet tijdelijk huisverbod kan de gemeente daders van huiselijk geweld een tijdelijk huisverbod opleggen en krijgt het gezin/huishouden (slachtoffers als daders) hulpverlening om het geweld duurzaam te stoppen.
- In de Jeugdwet respectievelijk Wmo staat:
 - "Gemeentelijk beleid is gericht op het bevorderen van de veiligheid van de jeugdige in de opvoedsituatie waarin hij opgroeit". (Jeugdwet art. 2.1^E)
 - "Onder maatschappelijke ondersteuning wordt verstaan: bevorderen van de sociale samenhang, de mantelzorg en vrijwilligerswerk, de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking, de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente, alsmede voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld" (Wmo art. 1.1).
- De belangrijkste internationale verdragen en nationale wettelijke kaders en voor de aanpak huiselijk geweld zijn:
 - VN-Kinderrechtenverdrag: Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind
 - Internationaal Verdrag voor de rechten van de mens (Verdrag van Istanbul)
 - VN verdrag Inclusieve samenleving
 - Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)
 - Jeugdwet
 - Wet tijdelijk huisverbod
 - Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
 - Burgerlijk Wetboek Personen en Familierecht
 - Wetboek van Strafrecht